

sud

Tardor 2024

28

En volem més!
Camil Ros

Palestina: Combatants for
Peace, una via cap a la pau
mitjançant el partenariat
Rana Salman & Eszter Koranyi

Comerç Just arriba al seu
25è aniversari a Catalunya
Coordinadora pel Comerç Just i
les Finances Ètiques

Pensar la justícia global en
clau curricular. Oportunitats
per al seu desplegament a i
des de l'escola
Judith Muñoz Saavedra

DOSSIER

La problemàtica de l'aplicació de les lleis laborals en el sector tèxtil a Tànger
Dones explotades a la indústria de l'electrònica

El Centre d'Empresa i Drets Humans, un centre públic al servei dels drets laborals globals

El Salvador: graves violacions a los derechos laborales y sindicales

Agraïment a totes les persones que de manera generosa han col·laborat amb *Sud*, especialment als autors dels diferents articles.

Directora Núria Pelay

Consell de Redacció Josep M. Violant, David Minoves, Lali Carrillo, Jordi Cortés, Miquel Carrillo, Pau Cantos, Alba Martínez Vélez, Tere Gómez, Laura Castel, Judith Muñoz, Jesús Husillos, Montse Santolino, Dani García, Alvaro Cortés i Nicolas Cortés.

Coordinació Sally Revuelta

Direcció d'art Quim Milla

Revisió lingüística Magda Gascon

Disseny i maquetació quimilla

Impressió Impremta Torrell

Dipòsit legal B-37.117-2001

Edita

Redacció i administració

Rambla del Raval, 29-35, 08001 Barcelona
www.sindicalistessolidaris.org
sindicalistes@sindicalistessolidaris.org

Amb la col·laboració

SUMARI

4 EDITORIAL

TRIBUNA

6 **En volem més!**
Camil Ros

10 **Combatants for Peace**
Una via cap a la pau mitjançant el
partenariat
Rana Salman & Eszter Koranyi

14 **La celebració del Mes del Comerç**
Just arriba al seu 25è aniversari a
Catalunya
Coordinadora pel Comerç Just i les
Finances Ètiques

20 **Solucions basades en la natura**
un camí sostenible per a la gestió de
l'aigua i la salut global
Karen Paola Sepúlveda Ruiz
Cinthia Estefania Padilla Gallegos

24 **Pensar la justícia global en clau**
curricular
Oportunitats per al seu
desplegament a i des de l'escola
Judith Muñoz Saavedra

28 **Cooperación de cercanía,**
cooperación municipalista
Programa de Coop. Int.
Ay. L'Hospitalet

ENTREVISTA

32 **Natàlia Anatoliivna**

DOSSIER

40 **¿Se puede vencer solo en una parte**
del mundo?
Jesús Gallego

46 **La problemàtica de l'aplicació de les**
lleis laborals en el sector tèxtil a
Tànger
Najiba Kassoumi

50 **Dones explotades a la indústria de**
l'electrònica
Sandra Rodríguez

54 **El Centre d'Empresa i Drets Humans**
un centre públic al servei dels drets
laborals globals
Dani Gómez-Olivé

60 **La UGT FICA de Catalunya i la**
UOLRA Argentina
FICA Catalunya

64 **El Salvador: graves violaciones a los**
derechos laborales y sindicales
La federacion sindical de trabajadores
para la justicia laboral de El Salvador.

DISSIDÈNCIES

68 **Poema homenaje a las valientes que**
se atrevieron a partir
AMIC-UGT Catalunya

70 **El Salto**
Antonio Sempere

71 **ETNIKAL**
Ferran Rodriguez Abellan

72 **Drets Humans i Art**
Núria Pelay

73 **SOLITO**

74 **Miraflores**
suite urbana para mezzosoprano
Héctor Leal

«Quan els treballadors fan vaga no és que no vulguin treballar, sinó que volen fer-ho en millors condicions.»

Jornada laboral de quatre dies, deu setmanes de vacances i un sou base de 2.000 euros al qual cal sumar el plus d'antiguitat i el plus vinculat al lloc de treball. A més a més, i per si no n'hi hagués prou, trobarem un bon ambient de treball, amb les persones al centre, amb espai per a les cures a tercers. Aquestes són les condicions que ofereix un petit negoci local del departament de Tarn e Garona a França amb una plantilla d'unes vint persones. Amb un model productiu basat en el benestar i la llibertat, aquesta empresa

ha revolucionat la manera d'entendre les relacions laborals. Creada el 1997, el que va començar sent una fleca familiar, avui en dia ha evolucionat cap a una cooperativa agrícola que a més a més de pa ofereix altres productes com ous, formatges, cereals, embotits i verdures a disset mercats regionals i a diversos punts de venda locals.

Malauradament, situacions com aquesta les trobem massa poc sovint, i són un oasi i no la norma general en el món laboral. Ni a l'Europa dels drets i del

benestar social, i molt menys als països del sud global, el dret a un treball digne està garantit, fet que aboca milions de persones a una situació de vulnerabilitat que els porta a la pobresa i a la manca de llibertats.

En aquestes pàgines de la revista SUD, hi trobareu articles en què es veu reflectit el dèficit de treball digne a diferents llocs del món ja sigui per situacions de guerra, de falta de democràcia o del canvi climàtic, però darrere de totes elles hi ha un capitalisme voraç que deixa endarrere les persones en benefici de les grans corporacions, empreses transnacionals i d'un sector financer que des de l'obscurantisme mou els fils de les desigualtats i les fa cada dia més grans i profundes. Un capitalisme que com aquell lobito bueno de José Agustín Goytiso-lo que ens canta magistralment Paco Ibáñez, sovint se'ns presenta sota la disfressa del consumisme fent-nos a parts iguals còmplices inconscients i víctimes de bona part de les vulneracions de drets laborals que trobem al món.

La resposta davant d'aquest panorama desolador ha de ser una ciutadania crítica i coneixedora dels drets humans i un sindicalisme compromès en la defensa dels drets de la classe treballadora i que no sigui aliè a la lluita per millorar les condicions de vida de les persones d'arreu del món sense deixar ningú endarrere.

Encapçala aquest text la que és, possiblement, la divisa més coneguda de Francesc Layret, polític i advocat català assassinat l'any 1920 per defensar la causa obrera. El dret a vaga com a dret

i com a eina de lluita per assolir treballar en millors condicions, per disposar d'un treball digne, per disminuir les desigualtats, per garantir tots els drets de les persones. El treball digne com a eix vertebrador i facilitador d'altres drets. Un dret que no han hagut d'exercir els treballadors i treballadores d'aquest petit negoci francès, però que milions de persones al món utilitzen dia rere dia per millorar el seu futur i el de les seves famílies.

Estem davant d'un món laboral que no pot girar l'esquena als nous reptes que se'ns presenten caracteritzats pels importants avenços tecnològics, per la necessitat d'un repartiment del treball i de la riquesa més equitatiu, per la lluita contra les desigualtats, l'exclusió social i la bretxa de gènere i per la necessitat imperiosa de preservar el medi ambient i racionalitzar els recursos del planeta que no són finits. Grans fites per a les quals ens cal cercar mecanismes per avançar cap a un món més sostenible sense deixar ningú enrere. Responsabilitat compartida que interpel·la tant l'empresariat com els treballadors i treballadores organitzats dins d'un sindicalisme de classe que ha de trobar fórmules per garantir els drets de les persones i que els interessos del capitalisme no siguin una maquinària de destrucció massiva que passi per damunt de tothom semblant misèria i patiment. Ben segur que si els somriures cotitzessin a la borsa, moltes més empreses es preocuparien del benestar dels seus treballadors i de complir els estàndards d'un treball digne com han sigut capaços de fer en aquesta empresa agrícola occitana. ■

EN VOLEM MÉS!

Q uatre anys més tard de la crisi pandèmica de la Covid-19, una crisi que va arribar sense manual d'instruccions, la nostra societat s'ha vist abocada a afrontar canvis profunds i nous reptes. La guerra d'Ucraïna, que ja fa tres anys que afecta Europa, ha desencadenat una inflació desbocada; una inflació que, tot i les fluctuacions, ha arribat a tocar els preus dels productes de primera necessitat, que continuen pujant sense límit. El poble palestí, també sotmès a una greu crisi humanitària, ens interpel·la i ens recorda que el món no és només una qüestió de fronteres, sinó sobretot de drets humans i de justícia social.

Aquestes crisis han evidenciat un sistema que no treballa per a la majoria. El sistema econòmic ha generat més desigualtat, més inflació, més precarietat i més dificultats per a les classes treballadores. El dèficit de treball digne i estable a nivell mundial persisteix i prop de 241 milions de persones treballadores al món estan en situació de pobresa extrema. Ens cal un model econòmic, social i laboral que garanteixi els drets humans i laborals de totes les persones a escala mundial. Des del sindicalisme, i concretament des de la UGT de Catalunya, **en volem més.**

En volem més perquè el treball ha de ser un mitjà per viure millor, no volem viure per treballar. Treballar menys vol dir ser més productius, gaudir de més temps per a la família, per a la formació, per a l'oci, per a la salut. Tenim l'oportunitat de reconfigurar el nostre model productiu i laboral per construir un futur més equilibrat. Garantir una jornada laboral de 37,5 hores setmanals és una de les nostres reivindicacions més fermes, primer pas per arribar a las 32 horas. Fa més de 40 anys que la legislació laboral no s'ha modificat.

Volem més salaris, perquè treballant hem de poder arribar bé a final de mes, perquè és inadmissible que, en ple segle XXI, aquells que treballen

no puguin cobrir les necessitats bàsiques de la seva família. És una qüestió de justícia social. Un sou digne és la base d'una societat igualitària, d'una societat que vol **viure millor** i no només **sobreviure**.

En volem més perquè cal reduir la bretxa salarial de gènere, una realitat palpable, i cal seguir lluitant per garantir que, no només a les grans empreses, sinó també en el sector públic i en el petit comerç, les dones cobrin el mateix per fer la mateixa feina. Parlem també de la *conciliació* de la vida laboral i personal, que continua recaient majoritàriament sobre les dones. Exigim polítiques més fermes per garantir que no hi hagi cap dona que hagi de renunciar a la

Al nostre país, en l'anterior legislatura —i en aquesta, esperem—, amb el diàleg social i el govern hem aconseguit avanços molt importants. No són suficients, per això cal continuar en aquesta gradualitat, que alguns menyspreen. Nosaltres, entre el tot i el res, hem escollit el camí gradual cap al tot. Així ho hem demostrat amb l'acord de reforma laboral, amb els acords de pensions, amb els increments del salari mínim, entre altres.

Però sabem que, per avançar, cal fer-ho de manera decidida, amb un full de ruta clar, i aquest full de ruta passa per un únic camí: millorar les condicions de vida i de treball de les persones.

seva carrera professional per les càrregues familiars.

En volem més perquè l'economia del futur ha de ser una economia justa i sostenible. Necessitem empreses que apostin per la **transició justa**. Les crisis mediambientals no són només una amenaça per al nostre planeta, sinó també per al nostre benestar i les nostres condicions laborals. Això no és només una necessitat per al nostre planeta, és una oportunitat per al futur de l'ocupació. Les empreses que vulguin formar part d'aquest nou horitzó han de ser les que aposten per un canvi real, per una transició que impliqui tots els treballadors i treballadores.

En volem més perquè el nostre model econòmic i social ha de prioritzar les persones. La societat que volem construir és una societat que equilibra el progrés econòmic amb la justícia social. Un model de societat en què la redistribució de la riquesa no sigui una opció, sinó una obligació. Un model en què els salaris puguin fer front a l'alça dels preus, on el cost de la vida no condemni milions de treballadors a la precarietat. On el sistema de pensions sigui sòlid i garantista, on els drets laborals siguin indiscutibles, on l'habitatge sigui accessible a tothom, i on la digitalització no sigui un excusa per destruir llocs de treball, sinó per millorar-ne la qualitat.

En volem més per a les persones, per a les famílies, per a les treballadores i treballadors d'aquest país. **En volem més per a tothom**. Tots els canvis que es produeixin per millorar les condicions de vida dels nostres ciutadans, també

crearan un efecte papallona que es veurà reflectit als països del Sud.

A nivell internacional, volem fer possible que les empreses transnacionals respectin i implementin l'ordenament jurídic internacional en matèria de drets humans i drets laborals i obliguin les empreses transnacionals a establir mecanismes de participació per impulsar la negociació col·lectiva i el dret sindical. La UGT de Catalunya aposta per establir mecanismes i processos de diligència deguda i responsabilitat social corporativa que generin obligacions directes als consells d'administració de les empreses. A més de mecanismes públics per fer complir el drets humans a les empreses multinacionals.

Volem un món més just, més democràtic i amb més drets laborals i socials. La UGT de Catalunya està compromesa en la defensa dels drets de totes les persones per ser palanca de canvi de l'abolició de les desigualtats i impulsar a les persones vulnerabilitzades a assolir el ple exercici dels seus drets.

En definitiva, un sindicalisme que des de casa nostra defensi els drets de tothom; un sindicalisme responsable en l'ús dels recursos naturals i la preservació del medi ambient; un sindicalisme solidari amb aquells que pateixen vulneracions; un sindicalisme compromès en la defensa dels drets de les dones; un sindicalisme que ha de ser la punta de llança per posar fi a la pobresa, les injustícies i les llibertats individuals i col·lectives.

Camil Ros i Duran

secretari general de la UGT de Catalunya

Combatants for Peace

Una via cap a la pau mitjançant el partenariat

Al cor d'un dels conflictes més prolongats de la història moderna, va sorgir una iniciativa única i inspiradora: *Combatants for Peace* (CfP). Fundat per exmembres de l'exèrcit d'Israel i excombatents palestins l'any 2006, el nostre moviment popular encarna una visió transformadora, en el qual els excombatents uneixen forces per enfrontar-se als cicles de violència i ocupació que han afectat durant molt de temps les nostres comunitats. Mitjançant l'acció no violenta conjunta, el diàleg i l'educació, CfP no només defensa la fi de l'ocupació, sinó que també fomenta una cultura de pau i no violència que transcendeix les fronteres.

Des de mitjans del segle XX, el conflicte palestino-israelià ha estat marcat per la violència i els greuges de llarga durada. Tots dos bàndols han experimentat un patiment profund, que ha provocat un cicle de represàlies que sovint sembla ineludible. L'ocupació israeliana continua alimentant el ressentiment i la resistència entre els palestins, ahora

que fomenta la por i la inseguretat entre els israelians.

En el punt àlgid de la violència de la Segona Intifada, un grup d'alts càrrecs militars israelians va signar una carta per negar-se a servir als territoris palestins ocupats. Un grup de palestins de Cisjordània va sentir parlar d'aquesta carta i van tenir curiositat per conèixer i entendre per què aquests israelians havien pres una posició contrària a l'ocupació. Es van trobar en secret, plens de recel, por i desconfiança per ambdues parts, però aviat van arribar a una constatació fonamental: els mètodes que abans creien necessaris per protegir les seves comunitats no feien més que perpetuar el cicle de violència i desesperació. Va ser a partir d'aquestes trobades que va sorgir el moviment binacional *Combatants for Peace* per tal de crear un espai on els antics enemics poguessin dialogar obertament, compartir les seves històries personals i treballar conjuntament envers un objectiu comú: posar fi a l'ocupació i aconseguir una pau duradora.

El primer acte significatiu de partenariat va tenir lloc en forma d'actes commemoratius conjunts, en què membres d'ambdues comunitats es van aplegar per recordar les víctimes del conflicte. Aquest acte de dol col·lectiu va crear una base de respecte i comprensió mutus, tot empoderant els participants amb empatia i esperança que la seva humanitat compartida pogués transcendir les diferències polítiques i culturals.

La base de *Combatants for Peace* és el compromís amb la no violència. El moviment creu que una pau duradora només es pot aconseguir mitjançant la comprensió mútua, la reconciliació i el reconeixement dels drets de cadascú. La missió és transformar el relat entorn del conflicte advocant per la fi de l'ocupació israeliana dels territoris palestins i per

una solució política que respecti els drets i les aspiracions d'ambdós pobles. Hi ha quatre àrees principals d'activitats que encarnen la seva missió de no violència i partenariat:

- 1) Treball sobre el terreny: mitjançant accions solidàries i iniciatives en curs, els activistes donen suport a les comunitats palestines de l'àrea C de Cisjordània, com ara acompanyar els pastors per dissuadir i documentar les violacions de drets humans.
- 2) Educació i empoderament: el moviment posa èmfasi en la importància del diàleg com a eina de canvi. Mitjançant programes educatius, tallers i actes públics, CfP pretén posar en qüestió les idees errònies que alimenten l'odi i la divisió. Aquests programes se

centren en la resolució de conflictes, els drets humans i els relats històrics d'ambdues comunitats i tenen com a objectiu fomentar el pensament crític i empoderar les persones perquè esdevinguin defensors de la pau.

3) Defensa i sensibilització: el moviment organitza manifestacions noviolentes conjuntes i gires de defensa per crear consciència i implicar responsables polítics influents a Israel, Palestina i a l'estranger. Treballen per conscienciar sobre l'impacte de l'ocupació i promoure la negociació com a mitjà de resolució de conflictes.

4) Construir comunitats més enllà de les fronteres: cada any el moviment acull dues cerimònies commemoratives conjuntes per honorar les víctimes de la violència d'ambdues parts i oferir un espai per a la sanació i la memòria. Aquestes cerimònies reben el suport de milers de persones locals

i estrangeres. Compartint històries i reconeixent el dolor dels altres, els participants cultiven l'empatia, la comunitat i l'esperança.

La tasca de *Combatants for Peace* té un impacte profund en les persones implicades en el moviment i en les comunitats més àmplies que representen. Els participants relaten sovint experiències transformadores, ja que l'oportunitat de relacionar-se amb antics enemics posa en qüestió creences i prejudicis profundament arrelats.

Per a molts, unir-se a CfP representa un punt d'inflexió important. Els excombatents comparteixen com el fet de participar en activitats conjuntes els ha ajudat a processar el seu propi trauma i culpa, cosa que afavoreix la sanació personal. Aprenen a veure els seus homòlegs no com a enemics, sinó com a individus amb les seves pròpies històries, aspiracions i dolor.

Els esforços de divulgació comunitària també han donat resultats positius. En promoure el diàleg i la comprensió, CfP ajuda a reduir l'hostilitat i els prejudicis, cosa que contribueix a una realitat més pacífica. El fet que el moviment posi el focus en l'educació empodera els joves per esdevenir agents de canvi, inculcant valors de tolerància i empatia en la pròxima generació.

Malgrat els seus èxits, *Combatants for Peace* s'enfronta a reptes importants. La naturalesa arrelada del conflicte i el panorama polític poden dificultar el diàleg. Ambdues comunitats tenen faccions que es resisteixen a la col·laboració, entenent sovint el compromís amb l'altra part com una traïció a la seva pròpia identitat i lluita. A més, les realitats quotidianes de la vida sota l'ocupació, inclosos els punts de control, la violència i les dificultats econòmiques, poden eclipsar els esforços de moviments com CfP. Les cicatrius emocionals del conflicte són profundes i la por a la violència pot impedir un diàleg significatiu.

Per respondre a aquests reptes, *Combatants for Peace* insisteix contínuament en la importància de la persistència i la compassió. El moviment entén que generar confiança porta temps, i que un canvi significatiu sovint sorgeix de petits passos graduals en comptes de reformes radicals.

De cara al futur, *Combatants for Peace* segueix compromès amb la seva visió d'un futur just i pacífic tant per als israelians com per als palestins. El moviment pretén ampliar el seu abast, implicant més persones i comunitats en els seus programes i activitats. També ens

centrem en amplificar les veus de les dones, els joves i les comunitats marginades, reconeixent que la veritable pau ha de ser inclusiva i representativa.

La tasca de CfP recalca una veritat crucial: tot i que el camí cap a la pau està sembrat de reptes, no és impossible. Fomentant la comprensió i la col·laboració, els excombatents demostren que la pau no és només un ideal llunyà, sinó un objectiu tangible que es pot assolir mitjançant un esforç col·lectiu.

Combatants for Peace és un potent testimoni del potencial de transformació enmig del conflicte. Mitjançant el nostre compromís amb la noviolència, el diàleg i la col·laboració, no només treballarem per posar fi a l'ocupació, sinó que també assentem les bases per a un futur més just i pacífic. La història de CfP serveix ens recorda que fins i tot en els temps més foscos, la llum de l'esperança i la comprensió poden il·luminar una via cap a la reconciliació i la unitat.

La trajectòria de *Combatants for Peace* exemplifica que quan els antics enemics s'uneixen, poden crear un relat de pau que ressoni molt més enllà, tot inspirant més gent a unir-se al moviment per a la justícia i un futur compartit.

Rana Salman & Eszter Koranyi

Co-Directors of Combatants for Peace

Combatants for Peace han estat premiats amb el 45è Premi per la Pau concedit per l'Associació per a les Nacions Unides a Espanya (ANUE)

La celebració del Mes del Comerç Just arriba al seu 25è aniversari a Catalunya

La campanya, impulsada per LaCoordi, ha estat marcada per la visita de Laura López, qui ha compartit l'experiència de la Cooperativa Manduvirá, productora de sucre de canya del Paraguai

El passat mes de maig, Catalunya va celebrar la 25a edició del Comerç Just, amb l'objectiu de fomentar un model econòmic que respecti les persones i el medi ambient. Un total de 121 municipis (65 de Barcelona, 28 de Tarragona, 14 de Girona i 14 de Lleida) van organitzar diverses activitats com fires, tallers, taules rodones i accions de carrer a diferents poblacions, demostrant que hi ha alternatives econòmiques centrades en les persones i el planeta.

En aquest context, des de la Coordinadora pel Comerç Just i les Finances Ètiques es va llançar un manifest per recordar que existeix la possibilitat d'un futur i un present més justos. El comerç just, amb més de 80 anys d'història, demostra que hi ha formes de producció, comercialització i consum més equitatives, justes i transparents. La reducció dels intermediaris i les relacions comercials a llarg termini beneficien els productors, mentre que les certificacions i garanties de tercers donen seguretat als consumidors, alineant els productes amb els seus valors.

Darrere del cafè, la xocolata o la roba que portem, s'amaguen injustícies com condicions de treball abusives, pagaments ínfims, explotació infantil i la destrucció de boscos. Aquests i altres productes tan quotidians com el sucre, el te o els articles de cosmètica i higiene personal tenen darrere una llarga cadena de producció desigual, en la qual els beneficis no es reparteixen de manera equitativa. La major part de les persones que formen part d'aquesta cadena de producció en països d'Amèrica Llatina, Àfrica o Àsia, sovint, tenen un accés

limitat a l'educació i viuen en la pobresa. Però a l'altre extrem de la cadena, hi ha empreses que acumulen grans riqueses i gaudeixen d'un alt nivell de vida.

Tal com reflecteix l'informe *DESIGUALTAT S.A.: El poder empresarial i la fractura global: la urgència d'una acció pública transformadora*, la distribució de la riquesa al món actual és profundament desigual. Un 21% de la població, concentrada als països rics del Nord Global, posseeix el 69% de la riquesa mundial. Aquesta asimetria s'intensifica encara més en el cas de la riquesa milmilionària, on aquest grup concentra el 74%. Aquesta disparitat es reflecteix en diversos àmbits. Les xifres són molt significatives: el 2023, les grans empreses van registrar beneficis rècord, amb un augment del 52% respecte al període 2018-2021. D'aquests beneficis, el 82% va anar a parar a mans dels accionistes més rics.

Mentrestant, la pobresa extrema continua castigant milions de persones a tot el món. A aquest ritme, s'estima que es necessitaran 230 anys per erradicar-la. En canvi, en tan sols 10 anys, el planeta podria tenir el seu primer bilionari. En aquest context, resulta encara més preocupant que només el 0,4% de les 1.600 empreses més grans del món es comprometin a pagar salaris dignes als seus treballadors i a promoure'ls en les seves cadenes de valor. Un llegat de lluita i resistència a través del comerç just.

El Mes del Comerç Just a Catalunya va comptar amb la visita de Laura López, integrant de la cooperativa de sucre de canya de comerç just Manduvirá, situada al Paraguai. La cooperativa va néi-

xer com a resposta a les demandes dels treballadors per a millorar els preus del sucre per als productors. Inicialment, la cooperativa comptava amb 39 membres, incloent-hi el seu avi. Avui dia, Manduvirá agrupa més de 1.000 petits productors associats a la regió d'Arroyos y Esteros, coneguda com la "bressol mundial del sucre orgànic", on treballen el 60% de les famílies. Segons López, "seguir els passos dels meus familiars i formar part de la Cooperativa Manduvirá és un honor i un privilegi que transcendeix l'àmbit laboral. És un llegat de lluita i resistència que ha estat transmès de generació en generació".

Avui dia, la cooperativa Manduvirá gestiona 3.600 hectàrees de canya de sucre i exporta exclusivament productes certificats de comerç just a 25 països. Segons l'informe "Conèixer el comerç just:

mites, realitats i preguntes freqüents" de LaCoordi i Ideas, el Paraguai s'ha consolidat com a líder mundial en exportacions de sucre ecològic. Més del 60% del sucre produït al país és ecològic, fet que el consolida també com a referent mundial en l'elaboració i exportació de sucre de comerç just.

"Sé que hi ha molts desafiaments", assegura López. "El meu avi, per exemple, no va arribar a veure la fàbrica de sucre. El meu pare no va acabar la secundària. Va ser un canvi generacional gradual. El meu avi va viure moltes més experiències, amb necessitats molt bàsiques. Però, si mirem cap al futur, com una projecció, és emocionant pensar en el demà. La meua família, els meus fills, continuaran amb aquest projecte. És el mateix que van fer ells. Jo també tinc una filla, i la meua meta és que ella

continui amb aquest model i tingui més oportunitats que les que vaig tenir jo. Aquesta és la idea: que això esdevingui un efecte multiplicador i generacional”.

A través d'aquesta gira, Laura López ha pogut conèixer els projectes de Mel La Calma, d'apicultura agroecològica a la Garrotxa, el projecte de L'Olivera, a Vallbona de les Monges i la cooperativa d'aprofitament comunitari de la terra Mas La Sala, a Sant Pau de Segúries. A la iniciativa de mel de producció agroecològica, López es va reunir amb Isabel Vert, una de les seves impulsores.

“Hem de treballar per tal que la societat i els pobles es vinculin, escollint a través del seu acte de comprar. Si tenim comunitats que ens donen suport, tindrem la possibilitat de tirar endavant”, defensa Vert. “De la Laura m'ha deixat molt sorpresa que és la tercera genera-

ció familiar involucrada en el projecte Manduvirá. La capacitat d'organitzar 1.000 socis em sembla un repte que tinc ganes de conèixer de prop”.

Laura López també valora l'aposta persistent del projecte Mel La Calma en un model de producció alternatiu: “El que més admiro de vosaltres, a més del vostre empoderament com a dones, és la resiliència en continuar apostant pel vostre model de producció, independentment del sector concret. Aquest tipus de models de producció sovint no reben prioritat en les polítiques públiques.”

Les dues productores també coincideixen a dir que en el sector agrari, les dones han estat durant molt de temps invisibilitzades malgrat la seva implicació fonamental. Com assenyala Vert, “busquem mostrar que des de fa molt

de temps les dones han estat vinculades a l'activitat del sector agrari, però no visibilitzades. És un sector molt masculinitzat on es valora tenir força, ser valent, no tenir por. Ara ja no només hi estan vinculades sinó que moltes vegades les lideren”. Malgrat els progressos, Vert argumenta que queda molt per treballar. “La bretxa de gènere és enorme, amb grans diferències en termes de càrrecs de responsabilitat i càrrega domèstica. A més, a nivell de violència, encara estem lluny d'aconseguir un entorn segur. És una lluita que no podem perdre de vista.”

Per la seva banda, López considera que “al Paraguai el masclisme és el pa de cada dia. A Manduvirá treballem molt amb les bases i tenim un Comitè de Gènere perquè som una cooperativa amb 1.000 socis, dels quals el 27% són dones. Per tant, és molt important treballar a nivell comunitari”.

A la cooperativa Mas La Sala, a Sant Pau de Segúries, López va compartir idees amb Ricard Villanueva, economista i membre de la cooperativa. “Som una cooperativa d'habitatge i producció. Hi vivim sis persones amb dos nens, i ens considerem una tribu, una família que formem part de l'ecosistema en el qual vivim. Intentem produir menjar per ser feliços mentre construïm sòl fèrtil, augmentem la diversitat i participem de la complexitat del lloc sense intentar controlar res. Surfegem la complexitat sense por que tot sigui més divers i difícil d'entendre, però cada vegada més viu”, defensa Villanueva, que impulsa el projecte des de la seva constitució l'any 2020. “Ens agrada pensar que estem participant de l'obsolescència del capi-

talisme. La comunitat és important, des de les comunitats afins a l'altra banda del món fins als veïns del poble, apostant pel suport mutu”.

Justament aquesta connexió que la cooperativa Manduvirá ha establert a través de Laura López amb projectes d'agricultura sostenible i respectuosa amb el medi ambient és el principal valor que la productora s'endú de tornada: “El convenciment que he reforçat en aquesta visita és que la natura no té competència. Podem ser part d'un ecosistema més amigable i integrat, sense competir per tot, ja que la natura ens ofereix el que necessitem. Aquesta visita m'està carregant d'energia per no sentir-me sola. La idea és trencar paradigmes a favor d'un sistema econòmic i social més integrador. Generem alternatives per tenir una qualitat de vida justa per a tothom”.

“No hi ha una altra opció”, defensa Villanueva. “Pots anar amb la vida o contra la vida. Si vols anar contra la vida, llença't al capitalisme. Si vols respondre a la teva naturalesa, regenera sòls i consumeix conscientment”. El membre de la cooperativa catalana també veu en Manduvirá un projecte on emmirallar-se per la seva sostenibilitat econòmica, social i ambiental: “Em fa molta il·lusió pensar que aquest projecte pugui durar en el temps fins a arribar a tres generacions, i que vingui la tercera generació i t'ho expliqui en primera persona, sentint el projecte tan propi, em dona molta energia”.

Coordinadora pel Comerç Just i les Finances Ètiques

Solucions basades en la natura

un camí sostenible per a la gestió de l'aigua i la salut global

L'aigua és un recurs essencial per a la vida i el desenvolupament humà. Malgrat això, milions de persones arreu del món encara no tenen accés a infraestructures adequades per a la gestió i el tractament de l'aigua. Aquesta situació és particularment greu en zones vulnerables, on la manca de sistemes de sanejament contribueix a la propagació de malalties, al deteriorament ambiental i, fins i tot, a la migració forçada. A escala mundial, segons l'informe de Nacions Unides (2021), només el 56% de les aigües residuals són tractades adequadament, la qual cosa evidencia la necessitat urgent d'adoptar solucions més sostenibles.

Els sistemes de sanejament insuficients afecten directament la salut pública i el benestar de les comunitats, especialment en països en desenvolupament. Segons dades recents, el 75% dels països en aquests contextos no disposen de recursos econòmics suficients per implementar les estratègies necessàries d'aigua, sanejament i higi-

ene (WASH), cosa que agreuja la crisi. Aquest problema global requereix solucions interdisciplinàries que combinin innovació tecnològica, inversió econòmica i col·laboració internacional.

Solucions basades en la natura (NbS)

En aquest context, les **solucions basades en la natura (Nature based Solutions)** han emergit com una resposta prometedora per millorar la gestió dels recursos hídrics i garantir la sostenibilitat a llarg termini. Aquestes solucions imiten processos naturals per tractar les aigües residuals, augmentar la disponibilitat d'aigua i restaurar els ecosistemes degradats, contribuint així a la seguretat hídrica global. Les NbS ofereixen un enfocament circular, que integra la reutilització d'aigües residuals, maximitzant els recursos disponibles i reduint la demanda d'aigua nova.

Els **aiguamolls construïts** són un clar exemple d'aquesta estratègia. Aquests sistemes imiten la capacitat de filtra-

ció dels aiguamolls naturals, utilitzant plantes, sòl i microorganismes per eliminar contaminants de l'aigua residual de manera natural. Aquest procés és particularment útil per tractar aigües residuals en zones rurals i en instal·lacions industrials o agrícoles.

Un altre exemple rellevant és el **sistema de tractament de sòl-aqüífer (SAT)**. Aquest sistema utilitza el sòl com a filtre natural per purificar l'aigua residual abans de recarregar els aqüífers, contribuint a la recàrrega d'aigües subterànies. A Catalunya, la Universitat de Barcelona ha implementat projectes com **CONMINO** i **REMAR**, que utilitzen materials com la fusta, el biocarbó i la zeolita per augmentar l'eficiència del SAT en estacions de depuració d'aigües residuals.

Projectes globals per a la sostenibilitat hídrica

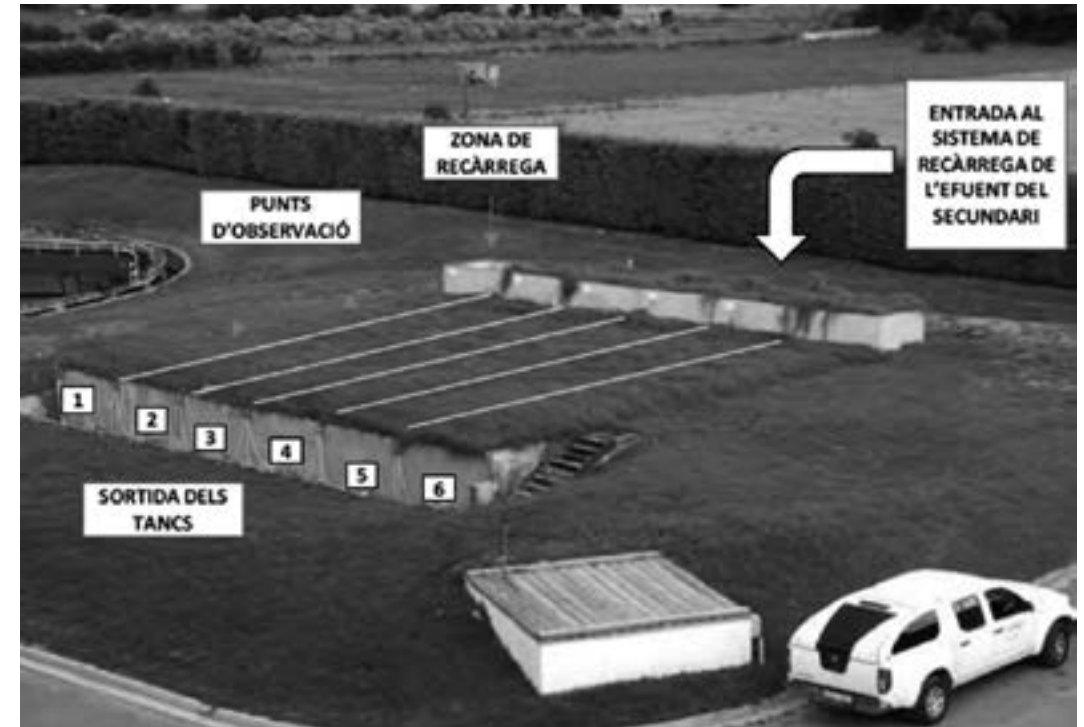
La Fundació Solidaritat UB ha estat al capdavant de la recerca i implementació de solucions sostenibles per a la gestió de l'aigua. Un dels programes més destacats és el de **Solucions naturals per al desenvolupament sostenible**, que promou la cooperació internacional i l'ús de tecnologies basades en la natura per a la reutilització d'aigua i la protecció dels recursos hídrics.

Un dels projectes més innovadors és **LIFE4Zoo**, que se centra en la recirculació d'aigua en centres d'atracció de visitants. Aquest projecte, en col·laboració amb la Universitat de Girona (UdG) i el Zoo de Barcelona, utilitza sistemes naturals per reduir el consum d'aigua potable i minimitzar l'impacte ambi-

ental, amb exemples pràctics a Liberec (República Txeca) i Barcelona. A més, la Fundació també col·labora en el projecte **SOLLAGUA**, que promou la reutilització de l'aigua a comunitats rurals de Portugal, Espanya i França, aplicant solucions NbS per millorar l'eficiència en l'ús dels recursos hídrics.

Al Senegal, la Fundació ha treballat des de 2016 en cooperació amb la Universitat Gaston Berger per implementar tecnologies de baix cost i sostenibles per a la gestió d'aigües residuals i serveis de sanejament. Aquestes actuacions tenen l'objectiu de millorar la qualitat de vida i el benestar de les comunitats locals a la regió de Saint-Louis, afectada per la manca de recursos hídrics.

En paral·lel, el projecte **Inowasia**, en el qual la **UdG** i la **FSUB** col·laboren amb diverses universitats del sud-est asiàtic,

se centra en la formació de nous professionals en la gestió de l'aigua. Aquesta iniciativa finançada per la Unió Europea vol capacitar la nova generació de líders en països com Cambodja, Laos i Vietnam, on la qualitat de l'aigua és un desafiament crític a causa de la industrialització i el canvi climàtic.

Innovació i compromís global

Els projectes de la Fundació Solidaritat UB, la UB i la UdG exemplifiquen com la innovació tecnològica i la cooperació internacional poden afrontar els reptes que presenta la crisi hídrica global. Les solucions basades en la natura, com els aiguamolls construïts i els sistemes SAT, no només són efectives per al tractament de les aigües residuals, sinó que també contribueixen a la protecció dels ecosistemes, la biodiversitat i la mitigació del canvi climàtic.

La gestió de l'aigua és una peça fonamental en la lluita contra el canvi climàtic i per assolir els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de les Nacions Unides, especialment l'**ODS 6**, que busca garantir l'accés universal a l'aigua potable i als serveis de sanejament per a l'any 2030. Tots aquests projectes de les universitats catalanes estan alineats amb aquest objectiu i demostren que és possible avançar cap a un model de gestió hídrica més just, inclusiu i sostenible.

Karen Paola Sepúlveda Ruiz
Cinthia Estefania Padilla Gallegos
doctorandes

coordinat per la
Dra. Antonina Torrens Armengol,
Universitat de Barcelona.

Pensar la justícia global en clau curricular

Oportunitats per al seu desplegament a i des de l'escola

Escriu aquestes línies mentre els efectes de la DANA posen de manifest no només les deficiències en la gestió política de la crisi, sinó també la instrumentalització de la tragèdia, amb l'augment de continguts falsos a internet i la manipulació a les xarxes socials al servei dels interessos de l'extrema dreta. No obstant això, aquesta catàstrofe també ha evidenciat l'extraordinari esperit solidari de la societat, especialment entre la joventut, sovint estigmatitzada com a individualista. Avui, molts d'aquests joves estan liderant una admirable resposta col·lectiva de solidaritat, autoorganitzant esforços per oferir ajuda desinteressada.

Com afirmava recentment el professor valencià Jaume Martínez Bonafé, *la ca-*

tàstrofe també té les seves pedagogies crítiques i, en aquest sentit, ens pot oferir l'oportunitat d'abordar la situació a les aules, des d'una perspectiva educativa crítica i transformadora. Aquesta mirada permetria connectar sabers (continguts) amb el context social, analitzant els grans reptes globals, les causes de la crisi ecosocial, els límits del planeta i l'explotació i consumisme inherents al model capitalista, entre altres aspectes. Una oportunitat per fomentar una educació ciutadana global que també empoderi els estudiants per a afrontar els desafiaments del món actual.

Les experiències viscudes, juntament amb l'enorme lliçó d'humanitat que han implicat, quedaran gravades en la memòria dels joves voluntaris i de tots els

afectats per la catàstrofe, com un aprenentatge vital profund i significatiu. Unes imatges i esdeveniments tan propers a casa nostra, que fàcilment podem integrar en el context educatiu català. El repte, per tant, és convertir aquestes experiències i mirades en aprenentatges contextualitzats que perdurin no només en la memòria individual, sinó també en la col·lectiva de l'escola i que s'integrin en el currículum educatiu.

Martínez Bonafé assenyalava que, si la pregunta és el punt de partida de la pedagogia, les qüestions actuals sobre la crisi de la DANA haurien de girar entorn de dos aspectes fonamentals: **què sabíem sobre això abans que succeís?**, i **quines lliçons podem extreure del que ha passat?** A aquestes reflexi-

ons, hi afegiria una altra: **quines oportunitats ens ofereix el currículum per integrar aquestes experiències des d'una perspectiva crítica i de justícia global?**

Això implica reflexionar sobre com interconnectar els sabers/coneixements de les diferents matèries amb la millora de les condicions de vida, qüestionant críticament les estructures i desigualtats globals, alhora que enfortim la ciutadania democràtica i promovem una consciència global més compromesa. Incorporar a l'aula el desenvolupament de conceptes com la interdependència, l'ecodependència i la vulnerabilitat humana ens permetria fomentar una formació més conscient i implicada davant els desafiaments socials i ambientals ac-

tuals. Aquesta interconnexió no només enriquiria l'aprenentatge, sinó que també prepararia l'estudiantat per actuar de manera crítica i proactiva en la construcció d'un món més just i sostenible.

En aquest sentit, des de fa un temps un grup de docents, entitats de l'àmbit de la justícia global i investigadores i investigadors de la Universitat de Barcelona hem assumit el repte d'explorar les oportunitats que ofereixen el currículum de la LOMLOE i el Decret d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica a Catalunya (Decret 175/2022) per avançar cap a un enfocament d'educació per a la justícia global.

En aquest procés, hem identificat tres elements claus de l'entramat curricular que considerem ens poden ajudar: (1) la competència ciutadana, (2) els vectors del currículum i (3) la incorporació de situacions d'aprenentatge contextualitzades en el territori local i global com a punt de partida per a les programacions d'aula.

1. La competència ciutadana és una de les vuit competències transversals que s'haurien de treballar des de totes les àrees, matèries, àmbits i projecte, segons recomanacions de la UNESCO i el Consell de la Unió Europea (22/05/2018). "Consisteix a implicar-se en la comunitat per garantir i defensar el lliure exercici dels drets econòmics, socials i culturals (perspectiva de gènere, drets humans, drets civils, salut, educació, alimentació, cultura, etc.), promovent la defensa de la dignitat de les persones en un context de sostenibilitat ambiental, econòmica i social. També

implica adoptar perspectives multiculturalmentals, multireligioses i multilingües que abracen la diversitat com un actiu enriquidor" (Departament d'Educació Gencat, 2024, p.4).

2. Els vectors del currículum són sis eixos fonamentals que configuren un marc distintiu per a l'acció educativa catalana. Aquests vectors no només doten d'identitat el sistema educatiu, sinó que també serveixen com a guia essencial per planificar i articular la programació educativa. Els sis vectors inclouen: l'aprenentatge competencial, la perspectiva de gènere, la universalitat dels aprenentatges, la qualitat de l'educació en les llengües, el benestar emocional i la ciutadania democràtica i consciència global. Tant individualment com de manera interconnectada, aquests vectors tenen com a objectiu impulsar la construcció d'una societat més justa, democràtica, cohesionada i inclusiva.

3. Les situacions d'aprenentatge són experiències educatives que sorgeixen d'un context proper i plantejgen un repte significatiu a l'alumnat. Basant-se en la resolució de problemes reals, aquestes situacions impliquen que l'estudiantat mobilitzi i apliqui diverses capacitats, coneixements i competències per trobar solucions o prendre decisions. En aquest sentit, problemàtiques actuals com les derivades de la DANA, els desnonaments, el genocidi a Gaza, la crisi de refugiats, entre d'altres, es converteixen en oportunitats pedagògiques per reflexionar i actuar de manera crítica davant els desafiaments socials i globals.

Sense obviar les diverses crítiques que s'han formulat sobre la LOMLOE i les múltiples bretxes que cal abordar per garantir que el dret a l'educació, com a bé comú, estigui a l'abast de tothom, considerem que aquests tres elements del currículum representen oportunitats per impulsar l'educació per a la justícia global. No només perquè permeten un aprenentatge significatiu, sinó que també fomenten un compromís profund amb la realitat que ens envolta. Són finestres que poden obrir-se a l'escola per formar persones compromeses amb la justícia, capaces de promoure canvis i afrontar els reptes socials, ambientals i globals actuals.

L'educació transformadora i la pedagogia de la pregunta, tal com proposava Paulo Freire, són eines fonamentals per fomentar processos que qüestionin les estructures de poder que generen injustícia a l'àmbit local i internacional.

A partir d'alguns elements curriculars podem impulsar la participació ciutadana, el pensament crític i el compromís social. No obstant això, el desafiament no hauria de recaure exclusivament en l'escola; és essencial enfortir la lògica de les aliances, el treball en xarxa i la participació plural. En aquest sentit, és clau que el professorat, els moviments socials, els sindicats i les entitats de l'àmbit com la cooperació internacional i l'educació per a la justícia global es trobin i treballin plegats. Només així podrem construir una ciutadania crítica, sensible a les problemàtiques socials i ambientals, i amb la capacitat de generar alternatives al model econòmic i de desenvolupament que ens ha portat desastres com el de la DANA.

Judith Muñoz Saavedra

Professora de la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona

Cooperación de **cercanía**, cooperación municipalista,

reflexiones durante la confección del Plan Director de Cooperación de l'Hospitalet 2024-2027

Las ideas totalitarias irrumpen en nuestra realidad, explotando miedos sobre las carencias de una sociedad fragilizada. Las bolsas batan récords a pesar de la inestabilidades políticas, mientras notamos que cada vez los espacios de la sociedad del bienestar se vuelven más frágiles, cuando no empiezan a desaparecer en otros países, dónde los creíamos consolidados.

Precisamente cuando algunos atizan más las ascuas de la xenofobia y la rumorología; precisamente en estos instantes sociales, es cuando más falta hacen los gestos y las voluntades políticas manifiestas: Las políticas de cooperación forman parte de esos valores de

progreso, libertad y cohesión social, de una visión solidaria y ética de la globalidad humana.

Por ello la ciudad de l'Hospitalet, como otros ayuntamientos catalanes, considera una prioridad la ayuda entre ciudadanos y culturas, entre países y experiencias, lo que llamamos Cooperación por el Desarrollo; y que ese modelo de ayuda ciudadana e institucional esté enmarcada en la formalidad legal, como bien ejemplifica la Ley 1/2023 de Cooperación para el Desarrollo Sostenible y la Solidaridad Global. Al igual que algunas otras políticas públicas, nacidas al abrigo de un cambio vital e ideológico de la administración local (en el nuestro

Recepción del Alcalde David Quirós Brito, ONGs y niños en proyectos de Cooperación

caso desde 1986), la cooperación municipalista, llamada también descentralizada, es la suma de la voluntad de los municipios de trabajar apoyando a municipios del sur, también de impulsar la relación entre ciudadanos del mundo, y por ende crear redes entre instituciones y también entre ciudadanos.

La cooperación internacional es una política pública más, no es una anécdota. Sobre todo en el plano municipalista, se ha consolidado una fuerte partida económica para incidir en el progreso de los países del sur, en las necesidades sociales de la gente. Pero conviene recordar que nada más frágil que esta política, como pudimos comprobar en el lustro siniestro protagonizado por la

Generalitat de Catalunya a partir del 2011.

La cooperación no es un humanitarismo, es un humanismo, y tan importante es lo que se hace como de qué manera se hace. De ahí que nuestra ciudad pronto hará casi 25 años que dispone de un plan director destinado exclusivamente a la cooperación internacional. En tiempos de Twitter, X o Tik Tok, el inmediatez gana todo tipo de plano y terreno; pero los procesos internacionales requieren planificación, labor serena: más allá de las características propias y la logística de la cooperación, una regla básica en la administración es la temporalidad de las tramitaciones,

un programa exige tiempo, tanto inicial como de valoración, tanto de despliegue como de consolidación.

Volvemos a rescatar la misma vocación, una cooperación transversal y de cercanía, dónde los ciudadanos conocen y se reconocen, que representará el próximo texto del Plan Director de cooperación internacional de l'Hospitalet 2024, en él la labor de la academia es crucial, en este caso la Fundació Solidaritat de la Universitat de Barcelona, que ha dinamizado y organizado todos los encuentros con más de 15 ONGs y colectivos de la ciudad. Todo ello con un consecuente cambio de área, dependiendo de Alcaldía, en la nueva etapa del alcalde David Quirós, lo que muestra un especial peso en la actuación municipal.

Queremos indicar y resumir que, en estos meses de debate y reflexión, se ha definido un paradigma, unas problemáticas y unas soluciones, que irían por estas vías:

- **Redes:** Resulta evidente que de la misma manera que el tejido asociativo cuenta con las contrapartes para el desarrollo y la eficacia de sus programas, las administraciones necesitamos dotarnos, o implementar, las propias estructuras conjuntas de relación y gestión. Pactos como el del FMC con el Fons siguen siendo un gran ejemplo de cooperación municipalista, dónde hay que abundar.

- **Programas sólidos,** con contrapartes representativas y vinculadas a la realidad municipalista local de los países del sur.

- Principios y despliegue de modelos de estado del bienestar: esto es, **salud y educación, desarrollo económico y empleo.**

- **Educación por la ciudadanía global,** gran logro que supera y trasciende la sensibilización.

- Eje de nuestra cooperación es la articulación de **programas de desarrollo económico activos,** que creen empleo y actúen en la creación de microempresas y otros modelos sociales, con continuidad y sostenibilidad comercial. La necesaria transversalidad económica: **Creación de puestos de trabajo,** bien sea en cooperativas como granjas colectivas agrarias o de servicios.

- Política de **transversalidad en un nuevo marco de ambición internacional,** reinventando los modelos de cercanía con **entidades y colectivos migrantes** en la ciudad, para dar un nuevo plano a la cooperación internacional.

- Valorar y **dar peso a nuestras entidades locales** y a los socios de otras más globales, escuchar más que dirigir, la participación se trabaja desde la cercanía, no podemos infantilizar a nuestras ONGs; la logística, la experiencia y la vocación internacionalista surge de ellas y luego se convierte en patrimonio común.

También hemos incidido especialmente en un lenguaje solidario claro y abierto, explicando a las ONGs criterios políticos y escuchando de ellas la motivación de trabajo. Pero sobre todo, redactando

Reunión de redes cooperación, presidente Fons Català, Jordi Cuadras, con el teniente de alcalde José A. Alcaide

propuestas que sean accesibles a todos los ciudadanos, ya que la cooperación municipal es patrimonio de todos, se paga con los impuestos de todos y supone la esencia de todos los ciudadanos por tener un mundo más solidario. Por ello con la coordinación y el soporte de la UB, estamos consiguiendo un lenguaje claro, para una voluntad política contundente; de ahí que huyamos del “lobo feroz” de los acrónimos, esto no es mecánica cuántica, la especialización en el sector se tiene que hacer acompañada de pedagogía social, explicación y extensión del conocimiento y la información de este espacio de trabajo, la claridad es seguridad y sostenibilidad.

También hay que destacar, como bien defiende la Ley de cooperación española, la necesidad de un marco normativo que dé instrumentos a los municipios, es urgente, a pesar de los reduccionismos administrativistas: se debe poder gestionar las subvenciones y ayudas

directas a proyectos con garantías y seguridad de gestión, pero también con agilidad y sin obstáculos artificiales.

Con el mencionado perfil de compromiso social, hemos pretendido mostrar el itinerario del nuevo Plan Director de Cooperación Internacional, sexto plan director del que se dotará nuestro municipio en esta materia. Y, precisamente con esos debates, con esas redacciones y esbozos, no se finaliza la acción; es justo el inicio de un trabajo compartido, transversal y decidido: en el final del debate es cuando se inicia realmente un amplio horizonte de trabajo, es la génesis de una vocación solidaria e internacionalista, como es la cooperación municipalista.

**Programa de Coop. Int.
Ay. L'Hospitalet**

LEVYTSKA

Natàlia Anatoliivna

Vicepresidenta de la Confederació de Sindicats Lliures d'Ucraïna (KVPU) i vicepresidenta del Comitè de Dones de VERS (All-European Regional Council)

Va néixer a la regió de Luhansk. L'any 2000 es va graduar a l'Institut Miner i Metal·lúrgic de Donbàs amb l'especialitat en Gestió Organitzativa i va rebre el títol de gerent-economista. Va començar a treballar l'any 2000 a l'oficina executiva del Sindicat Independent de Miners d'Ucraïna.

Des del 2008, és la cap del Departament de Relacions Socials i Laborals de la Confederació de Sindicats Lliures d'Ucraïna, la KVPU.

El juny de 2009, a la conferència de dones de la Confederació, va ser escollida responsable adjunta del Comitè per a la Protecció dels Drets de la Dona i la Igualtat de Gènere de la KVPU.

El març de 2011, en el congrés ordinari del sindicat ucraïnès Protecció de la Justícia, en va ser escollida vicepresidenta. L'agost de 2023, va ser escollida cap de Protecció de la Justícia. Actualment és vicepresidenta del Comitè de Dones de VERS (All-European Regional Council).

En una entrevista a la KVPU el 17 de novembre de 2022, vostè parlava dels nous reptes que havia d'afrontar el sindicalisme, com l'evacuació de civils, la distribució d'aliments, roba i higiene entre la població i la col·laboració amb els empresaris per garantir les noves mesures de seguretat. Ha canviat la situació o com s'han sistematitzat aquestes tasques?

La guerra a Ucraïna continua. Cada dia, Rússia està atacant ciutats ucraïneses amb míssils i drons i destruint la nostra economia. Centenars de ciutats i pobles, milers d'empreses, ja han estat destruïdes. Com a conseqüència de l'agressió russa, s'han perdut més de 5 milions de llocs de treball, 1.598 centres sanitaris i 3.750 institucions educatives han quedat danyats, 360 escoles s'han convertit en ruïnes i és impossible restaurar-les. La quantitat total de danys directes documentats a béns immobles residencials i no residencials, i a altres infraestructures d'Ucraïna, segons el Ministeri d'Afers Exteriors d'Ucraïna, a principis de 2024, ascendeix a més de 135.000 milions de dòlars. I aquesta xifra no és definitiva. Mentrestant, la guerra continua. I cada dia, malauradament, hi ha destruccions i morts.

A causa de l'agressió militar russa, el nombre de persones que viuen per sota del llindar de la pobresa s'ha multiplicat per deu al nostre país. Segons els

resultats de l'any passat, el nivell de pobresa a Ucraïna supera el 24% i, a finals del 2024, segons les previsions, podria augmentar fins al 55%. Per tant, cada cop més persones a Ucraïna necessiten suport i ajuda.

Seguim treballant en condicions difícils. Estem perdent la feina. Des de principis d'any, com a conseqüència de la guerra, 501 treballadors van resultar ferits durant l'exercici de les seves funcions laborals, 124 d'ells van morir. En particular, el 8 de juliol, com a resultat d'un atac massiu de míssils a Ucraïna, 95 treballadors van resultar ferits, 22 dels quals van morir.

Malgrat la guerra i totes les dificultats, la KVPU i les nostres organitzacions membres continuen les seves activitats. Protegim els drets dels treballadors i treballadores, intentem evitar el deteriorament de la legislació laboral i també continuem treballant activament en el front humanitari.

També parlaves de la necessitat de trobar noves vies de comunicació entre els sindicalistes i les diferents seus. Com s'ha organitzat el sindicalisme davant d'aquesta situació?

Avui, el moviment sindical d'Ucraïna està passant per moments difícils. Cal esmentar que el 2014 les organitzacions de la KVPU es van enfrontar per primera vegada a la guerra. Els nostres membres es van convertir en desplaçats interns (IDP) perquè van fugir dels territoris ocupats temporalment de les regions de Donetsk i Luhansk i Crimea. Així, la KVPU va tenir una experiència de treball en condicions de manca de comunicació adequada i un augment de les peticions d'ajuda. Però des de la invasió russa a gran escala, hem estat treballant en condicions d'una horrible guerra a gran escala destinada a destruir el poble ucraïnès.

La KVPU va tornar a perdre algunes de les seves organitzacions a causa de la guerra. No obstant això, el sindicat, com tots els treballadors i treballadores ucraïnesos, està resistint. Vam organitzar centres sindicals per donar ajut en diferents regions, els nostres sindicalistes dels sectors del transport dediquen gran part de la seva feina a evacuar persones. Treballem i ajudem la gent. Gràcies a l'ajuda de la CSI, els

sindicats globals de la CES i els centres nacionals hem aconseguit proporcionar ajuda humanitària als desplaçats interns, als treballadors que viuen a prop de les zones de batalla i a les persones afectades per la guerra.

Una part dels nostres membres han estat reclutats o han marxat voluntàriament a les forces armades i ara defensen Ucraïna. Els donem suport i els ajudem. Perquè ahir eren treballadors, i avui són defensors que lluiten per la llibertat i la pau a les seves ciutats i a tot Ucraïna. Per donar suport als sindicalistes que lluiten i als que tornen del front, l'any 2023 la KVPU va crear el Comitè de Protecció dels Drets dels Veterans. Aquesta és una nova direcció del nostre treball. I aquesta direcció necessita cada cop més atenció.

Malgrat tots els reptes, treballem com altres sindicats dels països europeus. Fem campanyes d'organització, intentem captar nous membres i creem noves organitzacions sindicals. Sí, és difícil. Ara cal trobar molts més arguments perquè l'empleat s'incorpori a l'organització sindical.

Un altre tema de què parlaves és la salut mental i l'estrès que pateixen els treballadors i els sindicalistes. Quines mesures s'han pres?

Vivim en condicions de guerra i estrès. Els treballadors que venen de la guerra, al lloc de treball necessiten atenció i ajuda. I avui entenem que és molt important posar en marxa un programa de suport psicosocial als empleats en el lloc de treball. Sí, és molt important. Per això, en els nostres actes sindicals,

fem sessions on parlem de com protegir-nos de l'estrès. Però, al meu entendre, els empresaris haurien de ser els principals interessats en el desenvolupament del programa de suport psico-social als empleats. Després de tot, el funcionament eficient de l'empresa depèn dels treballadors. Però nosaltres, a la KVPU, sí que entenem la importància d'aquest tema, per tant, durant les nostres formacions educatives també parlem d'aquest tema tan important.

Una altra qüestió que hem començat a incloure en la nostra formació sindical són les contramesures contra el perill de les mines. Ucraïna és actualment el país més minat del món. Per tant, hem de saber com tractar els objectes explosius i què són.

També parlaves de la disminució dels ingressos de les quotes sindicals en un moment en què es necessiten molts diners per donar resposta a les necessitats de la població i com havia ajudat la solidaritat sindical d'altres països. Quin tipus d'ajuda i com s'ha gestionat? Va ser suficient? Què esperes dels sindicats d'Europa i de la resta del món?

Les forces russes apunten deliberadament a objectes industrials i energètics, així com a hospitals i escoles. La guerra ha provocat una crisi econòmica i energètica. Per descomptat, això ha afectat la capacitat dels sindicats i el pagament de les quotes d'afiliació. Donem les gràcies a tots els germans i germanes sindicals de diferents països per donar suport als treballadors i treballadores i

als sindicats ucraïnesos. Gràcies al seu suport, vam comprar aliments, productes d'higiene, roba d'abric, bancs elèctrics, etc. Tot això ho vam proporcionar als nostres companys de les regions de Donetsk, Khàrkiv, Txerníhiv i Dnipropetrovsk. Però, malauradament, la necessitat d'ajuda no disminueix, al contrari, augmenta. Per tant, esperem la continuació de l'ajuda humanitària. Però sobretot, esperem que tot el món civilitzat ens ajudi a derrotar Rússia i a restaurar la pau al nostre país. Esperem que les organitzacions sindicals d'Europa donin suport a les iniciatives dels seus governs per donar assistència a Ucraïna. En primer lloc, necessitem ajuda militar. Perquè sense ella, no podrem protegir les nostres ciutats i els nostres llocs de treball. Volem sobreviure i amb la guerra aquesta guerra.

La violència sexual és una estratègia utilitzada en les guerres per dominar i espantar la població. Vostè parlava de violència sexual contra les dones sindicalistes. Quina resposta s'està donant des de la KVPU?

Als territoris ocupats, Rússia organitza el terror amb violència i execucions violant el dret internacional humanitari. Després de la desocupació dels territoris ucraïnesos, es van registrar molts casos de violència sexual. Nosaltres, com a KVPU, intentem recollir aquests fets i informar-ne la comunitat internacional. Aquest tema és molt sensible. A més, ajudem a membres tant dones com homes víctimes de violència durant l'ocupació, però la nostra capacitat és limitada. I entenem que no tothom està preparat per parlar de la violència que ha viscut. És important no només

reunir els fets de la violació del dret internacional per part de Rússia, sinó que Rússia sigui responsable de tots els crims.

Com heu tractat els desplaçats interns?

Segons ACNUR, el nombre de refugiats ucraïnesos a Europa el 15 de febrer de 2024 era de 6.004 milions i el total al món - 6,48 milions. Això suposa 29 mil i 30 mil més que a principis d'any, respectivament. Segons l'ONU, el 6 de novembre de 2023 hi havia 3.674 milions de desplaçats interns a Ucraïna.

Entre els nostres sindicalistes també hi ha desplaçats interns. Intentem donar-los suport, assessorar-los i ajudar-los. L'any 2022, amb el suport de l'Organització Internacional del Treball, vam aconseguir organitzar l'allotjament i els àpats dels desplaçats interns en un sanatori. Però, malauradament, no podem ajudar tothom, tot i que ho volem. Però creiem que fins i tot una petita ajuda pot fer possible sobreviure en aquests moments difícils.

Per exemple, Lidia Halkina, la nostra líder femenina de la regió de Luhansk, que ara és desplaçada interna, va organitzar un centre per a desplaçats interns a la regió de Dnipropetrovsk. La KVPU i l'organització local del Sindicat Independent de Miners d'Ucraïna l'ajuden a ella i als activistes locals.

Els sanitaris i els serveis essencials han rebut el suport del sindicat?

Com ja he dit abans, les forces russes van apuntar a les instal·lacions sanitàries, de manera que els treballadors

mèdics estan sobrecarregats de feina treball i treballen en condicions d'amenaques constants. A més, les forces russes utilitzen els atacs dobles contra els treballadors de les ambulàncies i els cooperants que venen a salvar persones després dels atacs amb míssils.

El Sindicat Lliure de Treballadors Sanitaris d'Ucraïna forma part de la KVPU. Els seus membres estan treballant molt per tractar la gent i ajudar els hospitals després de les vagues. La setmana passada, el cap de la KVPU,

Mykhailo Volynets, es trobava a Zaporíjia amb una missió humanitària. I va visitar les ambulàncies i va lliurar un generador i estacions de recàrrega per garantir el treball durant els talls de llum, provocats perquè les forces russes van destruir les centrals elèctriques ucraïneses. Intentem ajudar a totes les nostres organitzacions. Tots els empleats necessiten suport perquè tothom realitza una funció important al seu lloc de treball. Els treballadors del ferrocarril transporten mercaderies i evacuen persones, els metges ajuden

la població i els socorristes eliminen les conseqüències dels bombardeigs. Entenem que tothom ha de fer tot el possible per apropar la victòria.

Com es poden preservar els drets laborals en temps de guerra?

Durant la guerra, és molt difícil preservar els drets laborals. Alguns drets dels treballadors i dels sindicats van ser restringits durant el període de la llei marcial. Però per a nosaltres és important garantir els drets dels treballadors i treballadores fins i tot en aquestes condicions. A més, la KVPU fa campanya contra la reducció dels drets dels treballadors i treballadores i la promoció d'una reconstrucció justa amb llocs de treball dignes. Perquè són els treballadors els que defensen Ucraïna, i han de saber que lluiten per un futur millor, per l'oportunitat de viure en un país democràtic i europeu. Nosaltres, com a KVPU, farem tot el possible i impossible per protegir els drets de les persones a Ucraïna.

A la conferència internacional de sindicats que es va celebrar a Kíev el febrer de 2024, amb motiu dels dos anys de commemoració de la invasió russa, els dos sindicats més representatius d'Ucraïna van enviar un missatge sobre la necessitat d'ajuda humanitària i econòmica d'altres països, però també ajuda defensiva. Com argumentes aquesta darrera petició davant el sindicalisme europeu i global que defensa el desarmament i la pau? I com ha viscut i gestionat el sindicat l'elecció d'aquells treballadors que no volien militar?

Serà difícil per a nosaltres sense suport militar. I volem viure i protegir les nostres ciutats. Volem viure a Ucraïna. Volem treballar a Ucraïna. Sense ajuda militar, no podem defensar-nos. Sí, volem pau. Però per això, Rússia ha de retirar les seves tropes del nostre país i deixar de disparar a ciutats i pobles ucraïnesos. I ara estem lluitant i defensant-nos. Triem el dret a viure en una Ucraïna lliure. I els que ens parlen de desarmament i de pau, els convido a Ucraïna perquè vegin amb els seus propis ulls els horrors de la guerra. En particular, els mostrarem l'hospital infantil que va ser objectiu de les forces russes el 8 de juliol a Kíev. Veuran les ciutats i empreses destruïdes, miraran als ulls de mares que van perdre els seus fills, i fills que van perdre els seus pares, parlaran amb els ferits i presoners de guerra ucraïnesos i civils que van sobreviure als horrors en captivitat russa.

Hem d'aturar Rússia. El món no hauria de tenir por dels terroristes russos. Hem de combinar tots els esforços, totes les possibilitats per aturar la guerra, retirar les tropes russes del territori ucraïnès i portar els ocupants russos davant la justícia pels crims contra Ucraïna i els seus ciutadans.

Ucraïna necessita armes. Perquè Rússia vol destruir-nos, privar-nos del futur, convertir-nos en esclaus, però estem a la nostra terra i guanyarem definitivament!

Ucraïna vol la pau, però exigeix respecte a la inviolabilitat del seu territori i respecte al dret internacional.

¿Se puede vencer solo en una parte del mundo?

La política de Cooperación Sindical al Desarrollo de la Confederación Europea de Sindicatos

No hay ninguna otra organización política, social, económica o deportiva tan grande como la Confederación Europea de Sindicatos (CES) que, con sus cuarenta y cinco millones de trabajadoras y trabajadores afiliados en cuarenta y dos países, se constituye desde hace 51 años en la principal fuerza motora de defensa y promoción de los derechos laborales y humanos no solo en la Unión Europea (EU), sino en toda la región.

Sin embargo, una organización sindical de clase no solo traicionaría a sus principios y esencia, sino que estaría condenada al fracaso si no cuida de extender su acción más allá del perímetro territorial que ocupa y se compromete a influir en el ámbito global mediante políticas basadas en los principios de justicia social que luchen por conseguir el respeto de los derechos humanos (entre ellos los sindicales) en todo el mundo, a la vez que contrarresten los efectos negativos de la globalización (neoliberal o no) que busca el capital europeo. Porque, pese a quien pese y al margen

del imaginario de las derechas puras, tecnocráticas, *ardillistas* o neofascistas, el mandato marxista que invita a todas y todos los trabajadores del mundo a unirse se ha probado indispensable para alcanzar el triunfo. Es más: no es que el triunfo local deba comprometerse con el global, sino que será este segundo el que garantice verdaderamente el primero.

Como se decía, uno de los pilares fundamentales de las políticas de cooperación sindical al desarrollo (PCSD) de la CES es la promoción y defensa de los derechos humanos y sindicales, de manera que se garantice el respeto a los derechos civiles, democráticos y laborales de las y los trabajadores en todo el mundo, con especial atención a la protección de derechos clave como la libertad sindical, derecho a la negociación colectiva y a la igualdad de oportunidades.

Siendo un derecho básico, la libertad sindical está bajo amenaza en muchas regiones del mundo, donde las restric-

ciones legales, la represión gubernamental y la violencia empresarial son prácticas comunes. La CES y la Confederación Sindical Internacional (CSI) -en la que, de alguna manera, la primera se engloba- trabajan de manera coordinada para implementar programas y campañas internacionales que promueven la libertad sindical y luchan contra la impunidad de los abusos a los derechos laborales.

La PCSD no es solo un deseo de la CES y de sus afiliadas (de las que la Unión General de Trabajadoras y Trabajadores -UGT- es una de sus fundadoras, en un ejemplo más de compromiso y... sí: de cooperación y solidaridad sindical): el Programa de Acción de la CES reconoce la importancia de la cooperación sindical internacional en su apartado 1.5 de organización y compromisos, en donde se destaca la necesidad de la cooperación para aumentar la capacidad de acción sindical y desarrollar estructuras. También, el punto 3.1.16, habla de la cooperación con otras estructuras supranacionales (como la CSI o el Comité Sindical Asesor Ante la OCDE -TUAC-) para influenciar en la regulación en la UE e internacionalmente, o las guías para la Política Comercial (3.9) que menciona específicamente de la cooperación con las organizaciones del sur global, dan testimonio de los mandatos que las afiliadas a la CES han dado en su último congreso. La cooperación sindical y las relaciones políticas entre confederaciones son la principal vía que tienen las y los trabajadores del mundo para que se les tome en cuenta en los acuerdos de libre comercio.

El desarrollo de este programa de acción hace que la CES supervise y garan-

tice en su interlocución y negociación con la Comisión (CE) y otras instituciones europeas el cumplimiento de los convenios de la Organización Internacional del Trabajo (OIT), especialmente aquellos relacionados con la protección de los derechos sindicales, como el Convenio 87 sobre la libertad sindical y la protección del derecho de sindicación y el Convenio 98 sobre el derecho de sindicación y negociación colectiva. La CES exige que las acciones de la CE aseguren que los gobiernos de terceros países con los que mantiene relaciones comerciales y de inversión ratifiquen y cumplan con estos convenios. En este sentido, y en cooperación con la CSI, la acción de la CES está especialmente dirigida a que se adopten estos convenios en países de Asia, África y América Latina, y se negocien mejoras de las condiciones laborales en los acuerdos comerciales y de inversión mediante la inclusión de cláusulas laborales, de manera que los países firmantes del acuerdo de comercio o inversión deban cumplir con los estándares mínimos de derechos laborales.

Pero, como podrá suponerse a tenor del creciente debilitamiento de los derechos de la clase trabajadora en todo el mundo (también en la propia Europa), la implementación de estas cláusulas sigue siendo no solo un desafío, sino una quimera. Si bien es verdad que algunos acuerdos comerciales pueden impulsar el crecimiento democrático y social además del económico, lo cierto es que la mayoría están diseñados para beneficiar al capital mediante el debilitamiento de los derechos de las y los trabajadores: las políticas neoliberales que subyacen bajo las nuevas formas de comercio -los lla-

mados acuerdos de última generación-priorizan los beneficios económicos permitiendo mayor explotación laboral y violación de los derechos sindicales.

Así pues, la acción más visible de la CES en PCSD ha sido y es luchar y asegurar que la dimensión social y laboral sea componente integral de cualquier acuerdo comercial que la UE firme, buscando que se implementen o llamando a sus afiliadas a que lo hagan la acción de programas que fortalezcan las capacidades sindicales en los países afectados. Buen ejemplo de esto es el trabajo que desde hace ya más de tres décadas llevan a cabo Sindicalistas Sin Fronteras-ISCOD y Sindicalistes Solidaris, las fundaciones a través de las cuales desarrolla UGT sus PCSD.

Las políticas de cooperación sindical al desarrollo de la CES y de sus afiliadas

también se alinean y buscan la consecución de los Objetivos de Desarrollo Sostenible (ODS) de Naciones Unidas, particularmente aquellos relacionados con el trabajo decente, la igualdad de género, la reducción de las desigualdades y el crecimiento económico inclusivo. Una vez más, el respeto de los derechos laborales es esencial para el logro de los ODS al ser las y los trabajadores son actores clave en la construcción de sociedades más justas, sostenibles e inclusivas.

El ODS 8, que promueve el trabajo decente y el crecimiento económico, es especialmente relevante. Los proyectos de cooperación de la CES y sus afiliadas han venido desarrollando iniciativas para mejorar las condiciones laborales en todo el mundo, asegurándose de que los acuerdos comerciales y las políticas de desarrollo de la UE y sus

Estados miembros incluyan el compromiso de promover trabajos decentes. Asimismo, la CES trabaja para garantizar que se logre la igualdad de género en el lugar de trabajo en consonancia

con el ODS 5, eliminando la discriminación de género, garantizando el acceso igualitario a las oportunidades laborales y asegurando que las trabajadoras disfruten de los mismos derechos que

sus compañeros, en la reducción de las desigualdades (ODS 10) y en la paz, justicia e instituciones sólidas (ODS 16), así como en la creación de alianzas, elemento fundamental para la consecución de todos ellos.

También, una vez más, la consecución de los ODS no puede ser solo en lo interno del ámbito natural de la CES: si aquella no se logra en el conjunto del mundo, la clase trabajadora europea estará condenada a sufrir la constante amenaza de una globalización que apuesta por la deslocalización justificándose en el abaratamiento de la mano de obra (y que, con frecuencia o siempre, se basa en la reducción de derechos), y abundando en el neoimperialismo en el que las potencias ricas explotan recursos y fuerza obrera de países del sur global para mantener privilegios y beneficios mientras estos países no consiguen desarrollarse ni social, ni democrática, ni económicamente.

La PCSD de la CES son, pues, una respuesta integral, tanto en su contenido como en la extensión geográfica de su acción. Desde el apoyo a la Coalición Mundial para la Justicia Social de la OIT de este año, las líneas de trabajo marcadas para la negociación de la Directiva para la Transición Justa en política industrial o la exigencia de inclusión de condicionalidades sociales mundiales que deben tener las políticas de la UE, la CES se mandata a fortalecer a organizaciones sindicales de otras regiones (aunque también europeas) para que puedan ejercer su capacidad de negociación y defensa de los derechos laborales, fomentando la formación y el apoyo técnico. En pocas palabras, esta

es la manera en la que mejor se concreta la acción en el marco de la cooperación sindical de la CES y a la que sus afiliadas están mandatadas.

Cuando se funda la CES, en 1973, UGT es una organización en el exilio proscrito por la dictadura fascista. Aun así, el sindicato entiende que debe formar parte del proyecto de construcción de una supraestructura que organice a las y los trabajadores europeos y que sirva de contrapoder al movimiento que el capital lleva tiempo organizando en torno a lo que hoy conocemos como Unión Europea. UGT, entonces receptora de la solidaridad y de la cooperación de muchas centrales del continente -como ahora lo son las organizaciones ucranianas-, ya trabaja con el resto de fundadoras no solo en garantizar los derechos de la clase trabajadora en Europa, sino que buscan la manera de hacerlo en todo el mundo. Porque como la historia ha demostrado (y se encargó de recordar años después en numerosas ocasiones), caso de conseguir la victoria en un pequeño rincón del globo, esta será efímera si no se hace en todo el orbe.

Estos principios siguen hoy rigiendo y se expresan en el mandato que la CES y las organizaciones que la componen reciben de sus afiliadas y afiliados. No es una cuestión de generosidad, sino de justicia, compromiso e inteligencia.

Jesús Gallego
Secretario confederal de
Política Internacional de UGT
Presidente de Sindicalistas
Sin Fronteras-ISCOD

La problemàtica de l'aplicació de les lleis laborals en el sector tèxtil a Tànger

El sector tèxtil és un dels sectors econòmics més importants del Marroc i contribueix significativament a la creació d'ocupació i a l'enfortiment de l'economia nacional, especialment, amb l'exportació de productes als mercats europeus. No obstant això, els desafiaments legals a què s'enfronta aquest sector, particularment a la ciutat de Tànger, són grans i en destaca alarmantment la gran bretxa que hi ha entre les lleis laborals i la seva implementació real. A partir del treball de camp fet amb la recollida d'enquestes dins del marc del projecte «**Treball digne per avançar en la defensa dels drets dels treballadors i treballadores de Tànger**», realitzat per Sindicalistes Solidaris i la Confederació Democràtica del Treball

(CDT) i finançat per l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD), l'autora ha observat com el sector tèxtil pateix múltiples violacions que afecten els drets fonamentals de la classe treballadora i en fa una exhaustiva anàlisi. En aquest article se'ns presenta una síntesi de les principals vulneracions de drets que es concreten en 6 grans àmbits; aquests són:

1. Absència de contractes formals: una flagrant violació dels drets laborals

Les enquestes realitzades com a part del projecte revelen que més del 60% dels treballadors i treballadores de les zones franques i polígons industrials de Tànger, treballen sense un contracte

formal, fet que és una vulneració flagrant de l'article 16 del Codi de Treball que exigeix la formalització d'un contracte entre treballador/a i ocupador. La manca de contractes formals priva els treballadors i treballadores dels seus drets bàsics i els col·loca en una posició de vulnerabilitat en què poden ser acomiadats sense cap mena de protecció legal. Aquest escenari representa una greu infracció dels drets fonamentals dels treballadors i és urgent corregir-ho.

2. Hores de treball excessives

Les enquestes també demostren que el 43% dels treballadors del sector tèxtil de Tànger treballen més de 50 hores a la setmana, fet que excedeix el límit màxim marcat per la llei, que és de 44 hores segons l'article 184 del Codi de Treball. Amb això, no només parlem de l'afectació en l'excés d'hores de treball i conseqüentment d'hores de descans, sinó també de la falta de cotització i de compensació econòmica de les hores extres, fet que viola l'article 196 del mateix Codi. Aquesta situació contribueix a un ambient laboral injust i reforça l'explotació dels treballadors, i per això cal prendre mesures urgents que facilitin el compliment efectiu de la llei.

3. Falta de protecció social

Les enquestes van revelar que la meitat dels treballadors del sector tèxtil no estan registrats en el sistema de seguretat social o que les empreses no registren totes les hores treballades; això els priva del dret a la cobertura mèdica i social que els pertocaria. La llei 65 de l'any 2000 sobre cobertura mèdica bàsica, obliga els ocupadors a registrar tots els treballadors i totes les hores treballades a la Caixa Nacional de la Segu-

retat Social (CNSS). Tanmateix, la dèbil supervisió i seguiment legal permet que l'empresariat quedi lliure de les seves obligacions, cosa que els estalvia molts diners, i que continuï violant els drets dels treballadors, ja que la falta de registre els nega el dret a la cobertura mèdica i a les pensions de jubilació.

4. Un entorn de treball insegur

El 55% dels treballadors van afirmar que les condicions de treball en les fàbriques tèxtils de Tànger són insegures, perquè no disposen dels equips bàsics per protegir-se dels riscos laborals ni tampoc per preservar la seva salut. L'article 281 del Codi de Treball obliga els ocupadors a proporcionar un entorn de treball segur, però la falta d'inspecció efectiva fa que aquesta disposició sigui tan sols teòrica. Aquesta situació exposa els treballadors a situacions de risc greus, fet que representa una violació clara de drets pel que fa a la seguretat en el lloc de treball.

5. Demandes judicials: sentències sense impacte

Tot i que hi ha diverses demandes presentades contra empreses tèxtils, les sentències judicials sovint són simbòliques i no tenen un impacte real en la millora de les condicions laborals dels treballadors i treballadores. Per exemple, l'any 2022, un tribunal de Tànger va dictaminar que una empresa havia de pagar 50.000 dirhams (5.000 euros) a un treballador acomiadat injustament. L'empresa no ha complert la sentència i el treballador es troba indefens. Aquests fets donen el missatge a la classe treballadora que aquests tipus de sentència no serveixen per a res, i que ja res canviarà significativament la situació gene-

ral de desprotecció en què viuen. Això reflecteix la debilitat de l'aplicació de les sentències judicials en la protecció dels drets laborals, que necessita una reforma profunda.

6. Falta de supervisió i limitació de les facultats dels inspectors de treball

Un dels principals factors que permeten la continuació d'aquestes violacions en el sector tèxtil és la falta de supervisió efectiva i les restriccions de les facultats dels inspectors de treball. Tot i que l'article 545 del Codi de Treball atorga amplis poders legals als inspectors, la falta de recursos tant humans com materials i de suport institucional limita les seves capacitats per fer la seva tasca de manera efectiva. A més a més, les inspeccions periòdiques que exigeix el Codi de Treball, sovint són merament formals i només existeixen sobre el paper, cosa que permet a les empreses evadir l'aplicació de les lleis.

Conclusió:

La situació dels treballadors del sector tèxtil a Tànger posa de manifest greus problemes en l'aplicació del Codi de Treball del Marroc. Això comporta violacions sistemàtiques dels drets laborals que exigeixen una acció immediata per enfortir la supervisió i aplicar amb rigor els mecanismes de compliment de les lleis. Així mateix, és necessari enfortir el paper dels sindicats i de la societat civil en la defensa dels drets dels treballadors i continuar pressionant les empreses i el govern per garantir la implementació justa de les lleis. Sense aquesta intervenció, els drets dels treballadors continuaran sent només un ideal inabastable.

Najiba Kassoumi
Investigadora en drets socials

Dones explotades a la indústria de l'electrònica

Darrere dels dispositius electrònics que s'utilitzen diàriament a tot el món, s'hi amaga una història complexa abans d'arribar a les mans de les consumidores finals. La majoria d'aquests productes, com els ordinadors, els telèfons o les tauletes, compten amb centenars de petits components que passen per cadenes de subministrament que abasten diferents continents i països, com és el cas de les Filipines, on més de dos milions de persones produeixen les peces que donen vida a la tecnologia que utilitzem diàriament.

Segons s'explica a l'*informe Condicions laborals a les fàbriques d'electrònica a Filipines, en clau de gènere*, elaborat per l'associació SETEM Catalunya amb la col·laboració de diverses entitats de la societat civil filipina, les Filipines, així com altres països del sud-est asiàtic, produeix i exporta una gran quantitat de components electrònics i microxips que són necessaris per a la fabricació dels productes electrònics que més es comercialitzen a tot el món. Concretament, la indústria de l'electrònica es va establir en aquest país, un dels més vulnerables a l'esclavitud moderna de la regió d'Àsia-Pacífic, fruit d'un procés de deslocalització que moltes de les grans marques del sector van iniciar a mitjans dels anys setanta, amb la fina-

litat de reduir la seva estructura interna de costos. Durant aquella dècada, el sector tan sols ocupava unes 5.000 persones. El 2022, però, les exportacions acumulades de components electrònics van arribar als 19.000 milions de dòlars estatunidencs (més de 17.000 milions d'euros), ocupant a Filipines entre 2,2 i 3,2 milions de persones, amb 920 empreses i 261 fàbriques de producció.

Tanmateix, tal com revela l'informe de SETEM Catalunya, es tracta d'una indústria sostinguda, en la fase de fabricació, principalment per dones, com a resultat d'una creixent feminització del treball de manufactura a molts sectors econòmics a escala global. Moltes de les treballadores procedeixen de zones rurals i veuen el treball a les fàbriques com una oportunitat laboral millor pagada respecte al treball domèstic no remunerat o el treball en el camp. Aquest fet, que s'estén més enllà de la indústria de l'electrònica, és utilitzat per part de les empreses per a oferir a les treballadores pitjors condicions laborals en comparació amb els homes.

En el cas de les treballadores de les fàbriques de productes electrònics a les Filipines, s'han evidenciat llargues jornades laborals sense que les empleades coneguin els impactes que poden

produir-se en la seva salut per l'exposició a materials tòxics. Una situació a la qual s'enfronten de manera forçada i en molts casos sense ser-ne conscients.

Aquest és el cas de Jessica, empleada del sector de l'electrònica i presidenta del sindicat d'una fàbrica d'assemblatge d'electrònica. Quan va començar a treballar a una fàbrica de semiconductors no va rebre una formació de seguretat laboral adequada ni va ser informada sobre els riscos en la salut associats al seu lloc de treball. Després de més d'una dècada com a especialista en operacions de soldadura, li van diagnosticar un dit en gallet. Un any després, un quist ovàric. Abans de ser traslladada a una altra unitat on poder dur a terme tasques més lleugeres, va haver de sotmetre's a diverses intervencions quirúrgiques i, en última instància, va ser necessari extirpar-li l'úter. "Treballant tantes hores dins de la fàbrica, ens posem malaltes, també a causa dels diferents productes químics que utilitzem.

Moltes de nosaltres hem tingut malalties relacionades amb els pulmons i a vegades avortaments involuntaris", explica Jessica Bonus.

La història de la Jessica no és un cas aïllat. L'Institut per al Desenvolupament de la Seguretat i la Salut Laboral de Filipines (IOHSAD), després de realitzar una recerca a l'empresa on Bonus treballa, va descobrir que altres 19 dones patien problemes de salut reproductiva, com càncer, miomes, pòlips o fibrosi.

Abusos, malalties laborals i persecució sindical

Les violacions de drets laborals més freqüents denunciades per les treballadores inclouen jornades laborals per sobre dels límits establerts per la llei nacional, salaris que no permeten una vida digna, acomiadaments disciplinaris per cometre errors o participar en un sindicat, exposició a substàncies tòxiques sense la protecció adequada i desinformació sobre els riscos associats als seus llocs de treball. També s'han identificat casos d'assetjament sexual que no han estat investigats. Tenint en compte que són les dones, també, qui assumeixen en gran part el treball de cures a la llar, aquestes desencadenen dobles jornades laborals amb greus conseqüències en la seva salut, física i mental.

En aquest context, el Govern actual de les Filipines ha anat desenvolupant una estratègia per a desacreditar als sindicats, vinculant-los a grups terroristes. Jocelyn Garcia, treballadora del sector a Filipines i responsable del comitè de dones d'un sindicat el nom del

qual no es pot revelar per qüestions de seguretat, explica: "Van tornar a venir l'endemà. Set homes, dos soldats amb uniforme militar, dos policies i tres funcionaris de Barangay, acompanyats pel president de la nostra comunitat de propietaris. Em van visitar a casa i em van aconsellar que em donés de baixa del sindicat". De fet, a les Filipines, només un petit nombre de treballadors i treballadores estan sindicalitzades. En el sector de l'electrònica, la taxa de sindicalització és especialment baixa. Això es deu a la localització de la major part de la indústria en les anomenades zones econòmiques especials, les quals faciliten a les empreses vulnerar els drets humans, amb total impunitat. Segons Kamille Diligente, directora del Centre Sindical i de Drets Humans (CTUHR), aquestes zones "tenen el seu propi món i les seves pròpies regles. Per això, és molt més difícil crear sindicats per a organitzar-se. Aquestes zones estan molt vigilades, no sols per guàrdies privats, sinó també per guàrdies emprats per l'autoritat econòmica".

Electrònica injusta

Segons les dades del Global Slavery Index de 2023, els països del G20 importen 468.000 milions de dòlars (més de 426.000 milions d'euros) en productes vinculats a l'esclavitud moderna a l'any. D'aquests productes, la indústria de l'electrònica va comercialitzar-ne durant 2021 un total de 243.600 bilions de dòlars (més de 222.000 bilions d'euros). Claudia Bosch, responsable de la campanya Electrònica Justa de SETEM, afirma que "encara no existeix una electrònica de comerç just que tingui la garantia que els productes s'han

fabricat respectant els drets humans i el medi ambient. Hem de continuar visibilitzant aquestes vulneracions de drets i exigir que les cadenes de subministrament siguin més transparents".

Segons Bosch, existeixen diferents propostes de la societat civil que podrien obligar les empreses a respectar els drets humans, com el Centre Català d'Empresa i Drets Humans, o, de caràcter mundial, el tractat vinculant en matèria d'empresa i drets humans de Nacions Unides, ambdues sense aprovar. La directiva de diligència deguda aprovada recentment a Europa és un pas positiu en la bona direcció, ja que busca que les grans empreses donin a conèixer la informació relativa a totes les companyies implicades en la seva cadena de valor; un bon punt de partida per a identificar casos de violacions de drets humans. El cert, però, és que malgrat que la digitalització cada vegada està més present a la societat actual, encara no hi ha cap marc legal que obligui les empreses tecnològiques a respectar els drets humans de les seves treballadores a escala global. Especialment de les dones, que són les que sostenen les primeres baules d'aquesta indústria.

Per tant, el paper de la ciutadania és i continuarà sent clau a l'hora de demanar responsabilitats, així com de cuidar, reparar i reutilitzar els nostres dispositius i no veure'ls com a productes d'un sol ús. En ells sovint s'hi amaguen històries d'abús i explotació.

Sandra Rodríguez
tècnica de comunicació a
l'associació SETEM Catalunya
il·lustracions: **Alba Juanola**

El Centre d'Empresa i Drets Humans

un centre públic al servei dels drets laborals globals

Els drets humans laborals estan recollits a la Declaració Universal dels Drets Humans i als convenis de l'Organització Internacional del Treball (OIT). L'article 23 de la Declaració Universal estableix com a dret humà el dret al treball, a la lliure elecció de la seva ocupació, a condicions equitatives i satisfactòries de treball, a la protecció contra l'atur, i a percebre igual salari per igual treball. També el dret a constituir un sindicat i a afiliar-s'hi per tal de poder defensar els seus drets. Amb l'ODS 8, i més recentment, les mateixes Nacions Unides han establert com a objectiu a assolir el 2030, aconseguir l'ocupació plena i garantir

un treball digne per a tots els homes i dones, inclosos el jovent i les persones amb discapacitat, així com la igualtat de remuneració per treball d'igual valor.

L'Índex Global dels Drets de la Confederació Sindical Internacional que analitza els drets dels treballadors i treballadores a tot el món, a partir de la legislació de 151 països i de 97 indicadors, ens mostra com de lluny estem de fer efectius aquests drets i d'assolir aquestes fites. L'Índex reflecteix un deteriorament dels drets dels treballadors i treballadores arreu. El secretari general de la Confederació, Luc Triangle, vincula aquest deteriorament als retro-

cessos democràtics generalitzats, a la situació econòmica i el cost de la vida, a la disrupció tecnològica i l'augment de conflictes violents arreu.

No és per casualitat que per als treballadors i les treballadores la majoria dels 10 pitjors països siguin del Sud Global, ni que a la llista apareguin alguns dels països on es fa molta de la roba que portem: Bangladesh, Bielorrússia, Equador, Egipte, Eswatini, Filipines, Guatemala, Myanmar, Tunísia i Turquia. Alguns d'aquests països són també extremadament perillosos per als sindicalistes: 22 han estat assassinats a Bangladesh, Colòmbia, Filipines, Guatemala, Hon-

dures i República de Corea. L'Índex reflecteix a més com, a 12 països, les condicions han empitjorat en haver-se enfonsat l'estat de dret.

La majoria de les dades són preocupants. En el 87% dels països s'ha vulnerat el dret a vaga, en el 79% el dret a la negociació col·lectiva. En el 75% dels països els i les treballadores no poden sindicar-se o tenen greus dificultats per fer-ho, i en el 65% no poden accedir a la justícia, o hi tenen un accés molt limitat. En el 43% dels països s'ha restringit la llibertat d'expressió i reunió, en 74 països s'han detingut treballadors i en 44 han estat objecte d'agressions.

Malgrat la pitjor regió del món per als drets dels treballadors i treballadores és l'Orient Mitjà i el Nord d'Àfrica, a Europa l'escenari és alarmant: destaca pel ràpid empitjorament en tots els indicadors, i com la regió que pateix el declivi més important en els últims 10 anys.

Catalunya, pionera a defensar drets arreu

Més enllà de la imprescindible solidaritat sindical internacionalista, a Catalunya el Govern va aprovar a principis d'any l'Estratègia de Drets Humans de Catalunya que ratificava el Pla de drets humans 2020-2023. Aquest pla,

pendent ara d'avaluació i actualització, recull també els drets laborals i proposa "reconstitucionalitzar-los". Entre les mesures que proposa per fer-los efectius, a escala internacional i europea, on el Parlament de Catalunya i el Govern han de treballar amb les autoritats de l'Estat per aconseguir ratificar la Carta Social Europea; aprovar noves directives europees sobre condicions de treball, o noves normes sobre treball digne per combatre els canvis accelerats en el mercat de treball. El Pla català de drets humans demanava treballar perquè es ratifiqués el Conveni 189 de l'OIT sobre treball domèstic, que s'ha ratificat justament aquest any, i promoure el tractat vinculant sobre empreses transnacio-

nals i drets humans de l'ONU, reconeixent així la seva vinculació directa amb la vulneració dels drets laborals arreu.

Aquest tractat vinculant prové d'una resolució aprovada al Consell de Drets Humans de les Nacions Unides el juny de 2014. Va ser llavors quan el Consell va plantejar la possibilitat de crear un instrument internacional jurídicament vinculant, per garantir que les empreses transnacionals respectessin els drets humans. Cal tenir present que si ara forma part de la política catalana de drets humans és gràcies, primer, a la valentia d'alguns governs del Sud Global (com l'Equador i Sud-àfrica) i a la pressió de les organitzacions socials de tot el món que porten anys lluitant contra la impunitat corporativa i les limitacions dels mecanismes jurídics existents i, després, gràcies a les organitzacions socials que conformen ara el Grup Català d'Empresa i Drets Humans, i que fan difusió i seguiment dels debats sobre el tractat des del mateix any de la resolució. Cal dir, però, que després de deu anys encara no s'ha arribat a cap acord per l'oposició dels governs del Nord Global, principalment els de la Unió Europea i dels Estats Units d'Amèrica, que treballen obertament a favor dels interessos dels capitals transnacionals. Tot i així, la resolució es manté viva i ha inspirat desenes de campanyes i iniciatives arreu, una de les quals és el Centre Català d'Empresa i Drets Humans.

El Centre, que a hores d'ara compta amb el suport de més de 8.000 organitzacions socials i sindicals catalanes, és la proposta del Grup Català d'Empresa i Drets Humans per portar a la pràcti-

ca el tractat, i va néixer a partir de les vulneracions de drets a dos països molt concrets: Bangladesh i Colòmbia, dos dels països de la llista negra de drets laborals. Primer va ser l'esfondrament del Rana Plaza a Bangladesh el 2013, una gran *maquila* vertical, on van morir 1.134 treballadors i treballadores i 2.500 van quedar malferides, que albergava cinc fàbriques de roba que subministraven les seves peces a empreses europees i americanes ben conegudes, com Benetton, C&A, Carrefour, El Corte Inglés, Inditex, Mango, Primark o Walmart. I després va arribar el treball d'investigació que van fer ONG catalanes sobre les conseqüències de la implantació d'una empresa catalana al port de Buenaventura en Colòmbia.

La proposta és pionera en l'àmbit internacional de defensa dels drets humans, i la seva principal funció seria garantir que tota empresa que opera a Catalunya i/o presta serveis a qualsevol administració pública catalana compleixi escrupolosament amb el respecte dels drets humans, tant al territori català com a l'exterior. La idea és que comunitats, organitzacions o sindicats del Sud Global, directament afectats per empreses que operen a Catalunya, puguin presentar queixes i denúncies específiques al Centre, i que aquest pugui engegar un procés d'investigació i de diàleg entre les parts. Faria recerca i seguiment dels casos de vulneració dels drets humans, en la línia de la feina de recerca i denúncia que s'ha fet fins ara, i que s'ha recollit al web alertaDH. El Centre impulsaria també propostes de regulació i disseny de polítiques públiques, per exemple, en els processos de contractació pública.

Després de sis anys de treball d'incidència i sensibilització tant al Parlament com al mateix Govern de la Generalitat, les organitzacions impulsores van presentar als diferents grups parlamentaris una proposta de llei per a la creació del Centre, que fou registrada per primera vegada al Parlament el juliol de 2020 per una àmplia majoria de partits. Malgrat l'ampli suport polític, la dissolució del Parlament el desembre d'aquell any obligà a reprendre el procediment el juliol de 2021, quan es va registrar per segona vegada, i l'última convocatòria d'eleccions anticipades ha suposat haver de començar tots els tràmits parlamentaris per tercera vegada.

Durant aquests quatre anys d'inestabilitat política la feina de les organitzacions mai s'ha aturat i s'ha treballat amb els grups parlamentaris per consensuar un text que permeti convertir el Centre en una eina realment útil, i en un instrument d'avantguarda en la defensa dels drets humans. Les cinc grans demandes de la societat civil i els i les expertes acadèmiques que els hi donen suport, és que el Centre sigui independent dels interessos empresarials; eficaç en l'actuació d'investigació i seguiment dels casos; accessible a les comunitats afectades; compromès amb la justícia global; i valent per fer front a la impunitat corporativa. Per descomptat que un

dels temes que més debat genera és que a la junta o consell rector del Centre no participin els representants de les empreses, sinó persones independents que puguin actuar amb total llibertat d'acció i plena autonomia.

El món canvia acceleradament i les organitzacions socials i els sindicats no fan les mateixes propostes ni la mateixa cooperació que fa 30 anys. Cal molta imaginació política i molta estratègia per fer front a l'imparable poder de les transnacionals. La campanya per aconseguir el Centre ha posat de manifest la capacitat i potencialitats del teixit social català per construir justícia global, un teixit social

connectat amb campanyes i institucions internacionals; amb capacitat de proposta i negociació política i, sobretot, molt connectat amb les necessitats dels pobles i comunitats més vulnerables, amb aquella gran majoria de treballadors i treballadores del món que no poden sindicar-se o accedir a la justícia, o corren greu perill si ho fan. La solidaritat catalana de nova generació aspira a obrir escletxes i a posar nous espais a la seva disposició, i a reforçar, així, el caràcter internacionalista del sindicalisme català.

Dani Gómez-Olivé
LA FEDE

La UGT FICA de Catalunya i la UOLRA Argentina

estrenyent llaços sindicals entre els dos continents

Del 4 al 9 de març de 2024, una delegació de la UGT FICA de Catalunya encapçalada pel seu secretari general, Antonio Rudilla, va assistir a Argentina a la 3a Trobada de Cooperació Sindical Internacional amb la UOLRA (Unión Obrera Ladrillera) i la IGM Metall Alemanya de la regió de MEO (Mülheim, Essen i Oberhausen).

Durant les jornades es va fer un repàs de la situació econòmica, laboral i social dels dos continents, posant èmfasi en l'actualitat dels treballadors i treballadores del sector de la construcció, el futur de la indústria i com això es pot compaginar amb una transició energètica justa i la cura del medi ambient.

A més a més, es va abordar la situació dels treballadors migrants i com es pot ampliar la cobertura de drets laborals arreu del món per evitar el “dúmping social i salarial”.

La delegació va tenir també l'oportunitat de conèixer la realitat argentina de primera mà, visitant les instal·lacions que té l'empresa Volkswagen a la ciutat General Pacheco. Conjuntament amb el comitè d'empresa, es van abordar els reptes de l'electrificació, la digitalització, la robotització, entre d'altres, que té el sector. A la vegada, la IGM Metall va poder compartir la problemàtica a les seves seus alemanyes i posar damunt de la taula la crisi del sector que

en aquests moments pateix la locomotora europea; per la seva banda, la UGT FICA de Catalunya va poder debatre sobre la situació de l'automoció a Catalunya que representa una bona part del PIB del nostre país.

Seguint amb les trobades bilaterals, la delegació de Catalunya va tenir l'oportunitat de participar en unes jornades i trobar-se amb la confederació a la qual està associada la UOLRA, la Confederació General del Treball (CGT Argentina), per posar en comú la problemàtica de la intel·ligència artificial i la digitalització. En el transcurs d'aquestes, vàrem poder arribar a la conclusió que els reptes de cara el futur del treball són els

mateixos al món i que es necessitaran solucions conjuntes i consensuades. La visita va continuar amb una trobada a la seu de la Unió Obrera de la Construcció (UOCRA), en la qual es van compartir els reptes de la construcció, l'evolució de la mà d'obra, la feminització del sector i com es pot millorar la formació de les persones treballadores.

Posteriorment, es va poder visitar un projecte de cooperació que es basa en la construcció i el manteniment de forns d'economia popular, situats a la ciutat de Cucullú (San Andrés de Giles) i on es fabriquen maons. El projecte posa èmfasi en la cura dels infants i de les seves expectatives de futur, intentant protegir

la seva escolarització i fomentant el reforç escolar per poder garantir-los un futur millor. La delegació de Catalunya va participar en el repartiment de material escolar dirigit als fills dels immigrants –majoritàriament bolivians- que treballen a la cooperativa. Volem posar en relleu que aquest projecte protegeix la salut i seguretat dels ladrillers, però també posa una pedra per al futur en apostar per l'escolarització com a millor mecanisme per assegurar a les properes generacions un ascensor social amb garanties.

Finalment, la delegació de la UGT FICA de Catalunya va participar en els actes del 8 de Març convocats per les centrals sindicals. A les portes de les eleccions presidencials argentines, que finalment va guanyar Milei, les centrals sindicals

es van conjurar per protegir els drets de les dones davant d'aquests nous reptes per a l'Argentina.

Des de la UGT FICA de Catalunya volem destacar que després del viatge a l'Argentina ens reafirmem en el fet que la majoria de reptes i problemàtiques del món del treball són coincidents i que cal unir sinergies per tenir respostes globals. Només des del treball en comú i les estratègies compartides podrem millorar la vida dels treballadors i treballadores al món. Amb la victòria de Milei a l'Argentina, que està retallant drets democràtics i socials que afecten fonamentalment als serveis públics i especialment a l'educació, s'està posant en seriós risc la vida de la ciutadania i tot Sud-amèrica corre el perill de contaminació.

D'altra banda, la victòria de Trump als Estats Units només fa que reforçar aquesta aliança continental de dreta populista que, malgrat algunes victòries com les del Frente Amplio a l'Uruguai i Gabriel Boric a Xile, sembla que no tinguin aturador. Per aquest motiu és més necessari que mai potenciar els Objectius de Desenvolupament Soste-

nible i apostar per reforçar arreu el sindicalisme a través de xarxes formals i informals. Només un sindicalisme fort pot salvar el planeta de la seva pròpia extinció per temes mediambientals i pot salvar la classe treballadora.

FICA Catalunya

El Salvador

graves violaciones a los derechos laborales y sindicales

Con la llegada de Nayib Bukele a la presidencia de la república en 2019, el movimiento sindical salvadoreño se ha visto asediado, perseguido y disminuidos sus derechos conquistados y decretados en la Constitución de la República y en los Convenios Internacionales firmados por el Estado salvadoreño. La difamación y persecución política que sufren los sindicatos opositores es brutal, la no adhesión al gobierno autoritario y anti democrático se paga con cárcel, exilio y asesinato.

A) Vulneración de libertades sindicales y derechos laborales.

El gobierno de Bukele en sus primeros seis meses arremetió contra los trabajadores de las instituciones públicas al despedir a más de 7.000 personas. Esa manera de actuar continuó a lo largo de sus primeros cinco años y al inicio de su segundo mandato. Hoy son 22.500 los trabajadores y trabajadoras despedidas a los cuales no se les ha garantizado el derecho a la estabilidad laboral ni el debido proceso. En la mayoría de casos, no se han respetado los procedimientos de ley para realizar el despido. Además, se ha irrespetado el derecho a la indemnización.

Bukele ha invadido y anulado la separación de poderes en los Órganos que constitucionalmente son independientes (Judicial y Legislativo) ya que en la práctica hoy están bajo su dominio. La Asamblea Legislativa aprueba decretos presidenciales que cierran, eliminan o disuelven dependencias públicas y aprueban retiros forzosos, consiguiendo con esto despedir y violar el derecho al trabajo y condenar a los trabajadores y sus familias al desempleo, abandono y miseria.

Se han eliminado 18 dependencias de gobierno, 9 de las cuales tenían sindicatos (SITRASIS, SITRAPRES, SEISDEM, SITRAFISDL, SITRAISNA, SITRACONNA, SITRAFOPROLYD, SITRAMP, SITINPEP). Los 68 directivos sindicales fueron despedidos al desaparecer las instituciones. Con el cierre de estas instancias, no solamente se ha causado despidos masivos sino también la desaparición de la estructura sindical de dichas instancias. Esto vulnera los Convenios 87 y 98 que garantiza el derecho a la sindicación, la libertad sindical y el contrato colectivo.

Hay un ataque directo a los derechos laborales y sindicales como la compensación por trabajo extraordinario, la no

violencia en los espacios de trabajo, el pago de prestaciones laborales, los contratos colectivos suscritos, la entrega de credenciales a los directivos sindicales, el fuero sindical y la no intromisión de las autoridades y jefaturas en la conformación sindical. Estos son algunos de los derechos irrespetados y vulnerados. El Ministro de Trabajo, que es insensible ante esta situación, se convirtió en cómplice y ejecutor de la ilegal política estatal.

En la búsqueda de justicia y reivindicación, los trabajadores vulnerados se han visto obligados a acudir a instancias como el Tribunal de Servicio Civil, Procuraduría General de la República, Tribunales de lo laboral, Sala de lo Contencioso Administrativo y la Sala de lo Constitucional. Sin embargo, dichas ins-

tancias están obedeciendo las órdenes del Ejecutivo, son parciales en sus decisiones y no están garantizando la seguridad jurídica para las organizaciones sindicales y los trabajadores en particular. Esto ha provocado a que se recurra a las instancias de carácter internacional que velan por los derechos humanos para que interpongan sus oficios ante el Gobierno y Estado salvadoreño.

Otra violación a los derechos sindicales es la negativa del Ministerio de Trabajo a darles las credenciales legales a 450 sindicatos que el gobierno califica como de oposición, como si la ideología de una persona o de una institución significa cometer una ilegalidad. Esa acción arbitraria de parte del Estado va acompañada de amenazas y acoso a muchos dirigentes sindicales.

Desde 2022 más de 275 médicos han renunciado de los hospitales del Seguro social, debido al entrapamiento del contrato colectivo, acoso laboral y salarios

B) Criminalización y persecución de los defensores de los derechos laborales.

Este ambiente adverso para la clase trabajadora ha generado acciones de denuncia y exigencia por que se garanticen y protejan estos derechos, pero el gobierno ha respondido con una política de represión, abusos y violación sistemática de los derechos humanos.

El establecimiento del Régimen de Excepción ha sido aplicado a los trabajadores sindicalizados, con la complicidad de la Corte Suprema de Justicia, la Fiscalía General de República, la Policía y el Ejército. Las personas que alzan la voz, que se manifiestan, los defensores de los derechos humanos y los que expresan su oposición a este régimen gubernamental se ven sometidos a una ola de difamación, persecución, captura y encarcelamiento. Prueba de esto es la captura ilegal de 17 sindicalistas, 13 de los cuales tienen medidas sustitutivas y 4 siguen encarcelados y sin garantías constitucionales.

En estas condiciones de injusticia se lamenta la muerte del Compañero. José Leónidas Bonilla Torres, trabajador y sindicalista de la Alcaldía Municipal de Mejicanos, quien murió en custodia del Estado por falta de atención médica el pasado 3 de septiembre de 2022, a pesar de que un juzgado competente había emitido carta de libertad. La muerte del

compañero Bonilla Torres se convierte en un crimen de lesa humanidad.

Los cuatro sindicalistas que guardan prisión por exigir sus derechos son:

- Giovanni Aguirre López, sindicalista de la Alcaldía de San Salvador, integrante del Bloque de Resistencia y Rebeldía Popular (BRP) y crítico del oficialismo. Fue detenido el 8 de mayo de 2022, y pese a tener tres cartas de libertad continúa detenido y sin conocerse su paradero, pues las autoridades no dan información sobre él y cada vez que se dicta un auto de libertad es movido de centro penal. Lo último que se sabe es que fue trasladado al Centro de Confinamiento contra el Terrorismo (CE-COT).
- Misael Itamir Gómez, sindicalista de la Alcaldía de Ciudad Delgado, fue detenido el 8 de junio de 2022 luego de apoyar una protesta del sindicato de San Martín y sigue bajo arresto.
- Sabino Antonio Ramos Cruz, sindicalista de la Alcaldía de Panchimalco, a quien detuvieron el 28 de abril de 2022. Sabino tiene 71 años y pasó del Penal de Mariona al Penal de Zacatecoluca.
- Franklin Izaguirre, de la Alcaldía de Soyapango, detenido en mayo de 2022. La familia recibió noticia de parte de la dirección de Centros Penales de que había fallecido, pero la Procuraduría para la Defensa de los Derechos Humanos (PDDH) desmintió esa información y dijo que

continúa vivo. Pero la familia desconoce su paradero.

Así nos encontramos hoy los sindicalistas opositores, activistas y defensores de derechos laborales; somos víctimas de esta ola de represión, se nos criminaliza por exigir derechos conquistados que están incluidos en la Constitución de la República, en leyes secundarias y especiales y en tratados internacionales suscritos por el Estado.

C) Deterioro de las condiciones de vida de los trabajadores.

Durante el gobierno de Nayib Bukele el costo de la vida ha crecido 28% en el área urbana y 24% en el área rural, mientras el salario mínimo apenas aumentó 20%, para una franja de la población que lo gana. Dicho salario debió ser revisado el 1 de septiembre de este año, 2024, pues el último aumento se hizo ese mismo día del año 2021 y el artículo 59 del Código de Trabajo establece que “los salarios mínimos fijados por decreto deberán ser revisados, por lo menos, cada tres años”.

Datos de la encuesta de hogares de propósitos múltiples muestran que el desempleo creció. Entre 2019 y 2023 se perdieron 60.000 empleos en el agro, 28.000 en las industrias maquiladoras, 28.000 en los servicios comunales, sociales y de salud y 12.000 en la enseñanza. Este año han perdido el empleo 12.000 personas en el sector informal.

La precariedad y la pobreza del área sub urbana y rural se ha incrementado. Entre 2019 y el 2023, la pobreza pasó del 22,8% de los hogares al 27,2%. Alrede-

dor de 125.000 familias cayeron en pobreza extrema. Debido a continua alza de precios y al congelamiento salarial, la población ha tenido que prescindir de algunos alimentos en su dieta diaria como las carnes de pollo, res y pescado y el 33% de las familias se han visto en la necesidad de reducir los tiempos de comida a dos por día.

La falta de oportunidades, el desempleo, los salarios paupérrimos y las condiciones económicas y sociales adversas han avivado el éxodo de los compatriotas. Se estima que alrededor de 500.000 salvadoreños y salvadoreñas han optado por irse del país, lo que explica que, de acuerdo a los datos de las encuestas mencionadas, la población del país haya disminuido en 364.000 personas, entre 2019 y 2023.

En el Proyecto de Presupuesto de 2025 se eliminan 11.000 plazas laborales y diversas instituciones del Estado. Además, al no aumentar el salario en el Ministerio de Salud, se violará la ley del escalafón, que obliga a un aumento salarial cada año. También se violará de nuevo el escalafón de educación, que obliga a un aumento salarial cada tres años y el último se realizó en 2020. Ese presupuesto generará más desempleo y pobreza y, por lo tanto, más violaciones de los derechos económicos, sociales y culturales de la población, incluyendo los derechos laborales.

Federación Sindical de Trabajadores para la Justicia Laboral de El Salvador (FESTRAJUSAL)

Poema homenaje a **las valientes** que se atrevieron a partir

Desde AMIC-UGT hemos querido rendir un especial homenaje a todas aquellas valientes que se atrevieron a partir en la búsqueda de sus sueños, las mujeres migrantes. Y porque sus viajes están llenos de múltiples sentimientos, queremos homenajearlas a través del lenguaje de las emociones, un poema:

Mujeres valientes, de tierras lejanas,
con la fuerza del acero y corazones de esperanza,
cruzan fronteras, dejan huellas en la arena,
portadoras de sueños, bajo la luna llena.

Con la mirada al frente, con la espalda cargada,
de recuerdos y promesas, en la noche estrellada,
avanzan paso a paso, sin perder la mirada,
mujeres migrantes, del futuro enamoradas.

Dejan atrás sus raíces, pero no su identidad,
llevan en su alma la esencia de su verdad,
en cada paso, un susurro de libertad,
mujeres guerreras, de inquebrantable voluntad.

En tierras ajenas, buscan un nuevo hogar,
luchan por un espacio, por un sueño a alcanzar,
son madres, hijas, hermanas dispuestas a luchar,
mujeres sin fronteras, con el mundo a abrazar.

Los compañeros de estas mujeres, deben unirse al viaje,
apoyando, compartiendo, en todo el paisaje,
en el cuidado del hogar, con amor y coraje,
para que ellas puedan brillar, en todo su bagaje.

No buscan lástima, ni ser vistas con dolor,
buscan respeto, oportunidades, amor,
son el eco de la lucha, contra todo rencor,
mujeres migrantes, de innegable valor.

Este poema es un tributo, una canción de amor,
para aquellas que caminan sin temor,
mujeres migrantes, con sus sueños en color,
valientes y fuertes, merecedoras de honor.

Que sus voces sean escuchadas, en cada rincón del planeta,
mujeres migrantes, de espíritu poeta,
construyendo puentes, sin ninguna etiqueta,
mujeres del mundo, eternas profetas.

Y en este mundo que cambia, su pareja debe estar,
apoyándolas con fuerza, para poder avanzar,
en el trabajo, cultura, y en el activismo sin igual,
mujeres y hombres juntos, en este viaje estelar.

En el silencio de la noche, cuando nadie más puede ver,
ellas siguen adelante, con la esperanza de volver,
a construir un futuro, donde puedan florecer,
mujeres migrantes, con derecho a renacer.

*La realidad: injusta, cruel,
pero también llena de una humanidad
Desesperación, coraje y injusticia*

EL SALTO

película de Vicente Zambrano

El salto, de Benito Zambrano, es una película que cala hondo, no solo por su narrativa, sino por la crudeza y el respeto con el que aborda el fenómeno migratorio en las fronteras del sur de Europa. Viéndola, no puedo evitar recordar las veces que he estado presente durante los intentos de salto a la valla en Ceuta, cámara en mano, testigo de una violencia difícil de describir con palabras. La película retrata esa misma desesperación, el coraje y la injusticia que he documentado durante años: jóvenes que arriesgan la vida enfrentándose a concertinas, golpes y un sistema que no los quiere ver.

He presenciado cómo se les devuelve en caliente, incluso después de haber alcanzado suelo español, como si sus vidas no tuvieran valor, como si fueran solo una carga que devolver al otro lado. *El salto* refleja todo esto, pero lo hace desde la piel de quienes saltan, desde la mirada de aquellos que sueñan con un futuro mejor y que chocan, una y otra vez, contra una barrera que no solo es física, sino también moral.

Zambrano logra que los espectadores sientan el frío de las noches en el monte, la incertidumbre de cada día esperando el momento de saltar, el hambre, el miedo constante. Es una película que no busca edulcorar nada, sino mostrar la realidad tal como es: injusta, cruel, pero también llena de una humanidad que rara vez se menciona en los titulares.

En el cine veía reflejado lo que tantas veces he fotografiado y sentido: la indiferencia del sistema, la brutalidad de las concertinas financiadas por Europa, y al mismo tiempo, la fortaleza de quienes, a pesar de todo, siguen adelante. *El salto* no es solo una película; es un grito necesario, un recordatorio de que detrás de cada intento de cruzar la valla hay personas con historias, con sueños, con un derecho incuestionable a ser tratadas con dignidad. Como alguien que ha estado ahí, puedo decir que Zambrano ha sabido capturar esa verdad.

Antonio Sempere

Fotoperiodista

ETNIKAL

Una obra literària d'arreu del món de quan érem infants

EtniKal és el primer llibre d'autoedició de la Fundació Eveho. És una compilació de 24 contes, cançons, llegendes i microrelats de tot el món, recollits per més de 70 nenes i nens, adolescents, joves, familiars i persones treballadores de l'entitat. Una narració que esdevé la celebració de la diversitat cultural i lingüística, reflectint la riquesa de les experiències i tradicions, i que ofereix una finestra a diferents mons i èpoques, unint generacions amb una perspectiva multicultural.

Aquesta iniciativa preserva i difon l'herència cultural de diverses comunitats i territoris i també proposa un sentit d'unitat i comprensió entre els seus lectors.

Cal destacar que un dels aspectes que fa únic *EtniKal* és que inclou múltiples llengües, fet que subratlla la diversitat lingüística dels autors i autores i enriqueix l'experiència de lectura, cosa que permet als lectors apreciar la sonoritat i el ritme de diferents idiomes.

El procés de creació, amb la col·laboració de tants i tan diferents agents, ha

creat un mosaic de visions que dona un valor afegit al llibre, i ha donat com a resultat un producte únic i accessible que promou la inclusió cultural i l'accés al relat de moltes persones; un exemple de transculturalitat en format de llibre.

EtniKal és més que un llibre; és un projecte d'integració i celebració cultural que reflecteix l'esperit, la visió, missió i els valors de la Fundació Eveho. El seu enfocament en la diversitat, la col·laboració intergeneracional i la preservació de l'herència cultural el converteix en una lectura essencial per als qui valoren la riquesa de les experiències humanes i el valor de la convivència multicultural.

Per a més informació, es pot visitar el lloc web de la Fundació Eveho (<https://www.eveho.eu/es/libro-EtniKal/>) i en cas de voler obtenir un exemplar en versió impresa, contacta amb: comunicacio@eveho.eu

Ferran Rodriguez Abellan

director general de la Fundació Eveho

Drets Humans i Art

Trobar la relació entre l'art i els drets humans com ens proposa aquest llibre, a voltes, ens pot semblar un repte confús i complicat. En una societat com l'actual que es basa en el sentit de la funcionalitat pràctica i econòmica de tot, ens pot semblar que invertir esforços a contemplar, llegir, escoltar i endinsar-nos en l'art és un simple passatemps. No obstant això, a força d'endinsar-nos en l'art, adquirim la capacitat d'aprendre del passat, pensem en la nostra existència i el seu sentit, gaudim de la bellesa, experimentem noves maneres d'entendre el món o, senzillament, ens emocionem. En definitiva, tot allò que ens fa humans; una humanitat que té moltes cares i no sempre són totes bones.

En aquest llibre els autors emprenen un viatge al llarg de la història de l'art buscant els vincles entre els drets humans i les disciplines artístiques, tot proposant un ampli ventall d'obres de diferents

èpoques, estils, tècniques i artistes. A cada dret humà se li ha assignat una obra plàstica, però també se li adjudica un llibre, una pel·lícula i una música perquè, recordant Jorge Luís Borges, «la tarea del arte es transformar lo que nos ocurre en símbolos, en música, en algo que pueda perdurar en la memoria de los hombres».

En definitiva, a *Drets Humans i Art* se'n proposa un recorregut ple de bellesa i reflexió en cadascuna de les seves pàgines i ens convida a conèixer una mica millor els drets humans i com ha anat variant l'enfocament d'alguns d'aquests al llarg dels segles, al mateix temps que descobrim diferents obres d'art de tots els temps.

Núria Pelay

Coautora i tècnica de Sindicalista Solidaris

SOLITO

de Javier Zamora

Solito és la història d'un nen de tan sols nou anys que deixa els avis i tietes amb qui viu al Salvador per emprendre un viatge incert cap als Estats Units per retrobar-se amb els seus pares. Un pare qui ni tan sols coneix; una mare que només recorda superficialment. Després de pagar molts diners, envoltat de desconeguts i amb un coirot de guia, inicia la travessa que lluny de durar els quinze dies previstos s'allarga fins a més de dos mesos plens de perills per una persona adulta, però encara més per un infant que viatja sol. Guatemala, Mèxic i finalment la frontera amb els Estats Units són les etapes que se'ns narren des de la simplicitat de la mirada neta d'un infant, perquè aquesta és una història explicada des de la mirada d'una criatura, escrita en primera persona pel protagonista, vint anys després, una vegada ha encarrilat la seva vida als Estats Units.

Solito ens mostra la humanitat, la família sobrevinguda i desconeguda fins uns dies abans, la complicitat, la tendresa de persones que t'ajuden a tirar endavant desinteressadament. Però, també

Aquesta obra va ser considerada un dels millors llibres de 2023 per The New York Review, The Washington Post o la revista Kirkus. Va ser finalista del premi PEN/John Kenneth Galbraith de no ficció i va estar inclòs en la tria del Carnegie Medal for Excellence i el premi PEN/Open.

és el drama de milers i milers de persones que es veuen abocades a un procés migratori sense retorn per buscar oportunitats d'una vida millor o senzillament, com en el cas del Javier, recuperar la seva família que havia perdut a causa de la guerra que va haver-hi al Salvador entre els anys 1980 i 1992.

Solito. Una història real.
Javier Zamora

EDITORIAL PERISCOPI (ed. en català)
PENGUIN RANDOM HOUSE (ed. en castellà)
de l'explotació a la visibilització

Miraflores

suite urbana para mezzosoprano

El laberinto es un elemento arquitectónico que la costumbre y el tiempo han degenerado al hecho estrictamente ornamental. Hubo, sin embargo, momentos de la humanidad en la que el laberinto desempeñó un papel fundamental. La base de estas construcciones era poner a prueba la mente y engañar con astucia a la memoria: el peor enemigo era, pues, el olvido. Así intentó apagar Dédalo al Minotauro, construyendo, en Creta, en torno a su figura un laberinto del que jamás pudo salir, siendo abandonado —por tanto, muerto por inexistencia— hasta que Teseo le dio muerte real ayudado por un hilo en el contexto de las guerras atenienses. Memoria y olvido, que son ese reverso macilento del eliotiano y archiconocido «memoria y deseo», son parte fundamental de la escritura de N. Cortés.

El lector está frente a un libro de recuerdos, pero no en sentido estricto ante un libro de memorias. Recoge la tradición del dietario catalán del siglo pasado cuyo máximo exponente fue Josep Pla, autor ampurdanés que es una clara fuente para nuestro autor y que presta el formato para Miraflores. Lo hace interesante, en este caso, la fórmula con que Cortés construye todo el elenco, para nada menor, que forma parte de la novela y que se caracteriza por unas resonancias y ecos de periferia, de obrerismo, de sentimentalismos o sentimentalidades que solamente pueden ser construidas por personajes cuyas vidas no tienen tiempo que perder en el amor, narraciones donde el deseo es una cuestión de recovecos, clandestinidades y bastante oscuridad. En este sentido, Cor-

tés me recuerda a veces a la bellísima *Mala costumbre* de Alana S. Portero —que recomiendo encarecidamente. Es así, con unos personajes que viven más que están vivos, como el autor mantiene la atención en una novela que es, en el fondo, muchas novelas, y como ya he dicho en otros artículos, tiene mucho de retablo, de catálogo de escenas. Esto solo puede darse porque Cortés aquí ha llevado al límite aquella perspicacia que el inglés Tracy Thorne (1988) demandaba a los escritores de diarios: «siempre crear ficciones a partir de la realidad y no escribir sólo, sobre todo, novelar».

En conclusión, el lector que apueste por *Miraflores* necesita saber que la novela que nos plantea el autor necesita un lector activo, con actitud, con predisposición a seguir hacia delante. No se admiten lectores dudosos como tampoco se admiten lectores a quienes lo social y lo político les sea indiferente. Aquí hay mucho material que se construye sobre el hecho social y sobre la realidad y no es menor porque, en el fondo y casi en la forma, este retrato social es el que hilvana el relato memorialístico. No queda más que esperar que les resulte una lectura agradable, compleja (porque lo es) y llena de referencias y apuntes que pueden ser familiares para el lector o que le pueden obligar a buscar más información.

Héctor Leal

es un filólogo vinculado a la Associació d'Estudients L'H

Tu ets motor de treball digne

UGT.cat

amb el suport del Departament d'Empresa i Treball

Generalitat de Catalunya

PER LA GLOBALITZACIÓ
DELS DRETS LABORALS

TREBALLA AMB

SINDICALISTES
SOLIDARIS

UGT.cat

www.sindicalistessolidaris.org